

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu

Diplomová práce

Autor: Jakub Matocha

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.
Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce: 27. únor 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. února 2015

Jakub Matocha

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc., vedoucí mé diplomové práce, za odborné vedení při jejím zpracování a taktéž za cenné rady a připomínky.

Můj vděk patří také společnosti Česká zbrojovka a.s. a PhDr. Petru Gilkovi, představiteli Licenční správy MPO ČR, kteří byli velice vstřícní při konzultaci mých specifických dotazů.

Obsah	
Seznam použitých zkratk	1
Úvod	2
1 Vojský materiál	5
1.1 Vojský materiál dle českého práva	5
1.1.1 Zákon o zahraničním obchodu s vojenským materiálem	5
1.1.2 Zákon o veřejných zakázkách	8
1.1.3 Trestní zákoník	9
1.1.4 Shrnutí	10
1.2 Vojský materiál dle evropského práva	10
1.3 Vojský materiál dle mezinárodních smluv	11
2 Mezinárodní sankce	12
2.1 Embargo OSN	13
2.2 Restriktivní opatření EU	14
2.2.1 Legislativní východiska sankcí	15
2.2.2 Zbrojní embargo	16
2.3 Embargo OBSE a dalších aktérů	18
2.4 Shrnutí	19
3 Mezinárodněprávní limity pohybu vojenského materiálu	21
3.1 Smlouva o obchodu se zbraněmi (ATT)	21
3.2 Mezinárodní smlouvy limitující nakládání s konvenčními zbraněmi	22
4 Evropské právní limity pohybu vojenského materiálu	25
4.1 Primární právo EU	25
4.2 Sekundární právo EU	26
4.2.1 Limity pohybu vojenského materiálu z/do třetích zemí	26
4.2.1.1 Společný postoj Rady 2008/944/SZBP	26
4.2.2 Limity pohybu vojenského materiálu v rámci EU	29
4.2.2.1 Směrnice 2009/43/ES	29
4.2.3 Shrnutí	31
5 Tuzemská úprava nakládání s vojenským materiálem	33
5.1 Limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu dle ZOVM	33
5.1.1 Povolovací režim obchodu s vojenským materiálem	34
5.1.2 Provádění obchodu s vojenským materiálem do třetích zemí	37
5.1.2.1 Žádost o udělení licence	37

5.1.2.2	Vydání licence.....	39
5.1.2.3	Neudělení a odnětí licence	39
5.1.3	Provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem uvnitř EU	40
5.1.3.1	Licence pro obchodování s vojenským materiálem	40
5.1.3.2	Certifikace	42
5.1.4	Shrnutí	43
5.2	Novela ZOVM	44
6	Nedostatky v právní úpravě a negativní trendy	46
6.1	Formální nedostatky	46
6.1.1	Opomenutí explicitního odkazu na relevantní mezinárodní úmluvy	46
6.1.2	Neaktuálnost informací uváděných ústředními orgány státní správy.....	47
6.2	Věcné nedostatky.....	48
6.2.1	Požadavek na lustrační osvědčení	48
6.2.2	Zjednodušená implementace směrnice	48
6.2.3	Nedostatečný rozsah evropské právní úpravy	49
6.2.4	Nejednotná interpretace Společného postoje.....	50
6.2.5	Společný postoj – Společný vojenský seznam EU.....	51
6.2.6	Povolení obchodu vůči třetím zemím pouze pro právnické osoby.....	52
6.2.7	Tranzitní licence	52
6.2.7.1	Skutkový stav	53
6.2.7.2	Právní zhodnocení.....	55
6.2.8	Režim udělování povolení ve formě komodita – země	56
6.2.9	„Izolovaná“ závazná stanoviska dotčených orgánů	56
6.2.10	Uváděná cena transakce	57
6.3	Negativní trendy	58
6.3.1	Absence judikatury.....	58
6.3.2	Omezování počtu zbrojních podnikatelů.....	58
	Závěr.....	60
	Prameny.....	62
	Abstrakt	72
	Klíčová slova.....	72
	Abstract.....	73
	Key words.....	73

Seznam použitých zkratk

AU	-	Africká unie/African Union
ATT	-	Arms Trade Treaty
ČTK	-	Česká tisková kancelář
ČZUB	-	Česká zbrojovka a.s.
ECOWAS	-	Economic Community Of West African States/ Hospodářské společenství západoafrických států
EU	-	Evropská unie
LAS	-	Liga arabských států/ League of arab states
MF	-	Ministerstvo financí
MPO	-	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MZV	-	Ministerstvo zahraničních věcí
OBSE	-	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	-	Organizace spojených národů
RB	-	Rada Bezpečnosti OSN
SALW	-	Small arms light weapons
SEU	-	Smlouva o EU
SFEU	-	Smlouva o fungování Evropské unie
SIPRI	-	Stockholm International Peace Research Institute
SZBP	-	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TZ	-	zákon č. 40/2009Sb., trestní zákoník
ZOS	-	zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
ZPMS	-	zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí
ZVZ	-	zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách
ZOVM	-	zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem

Úvod

Každý ozbrojený konflikt ve světě, ať již charakteru místního, regionálního či světového, opětovně latentně upozorňuje na slabá místa právní regulace napříč mezinárodním společenstvím týkajících se především *obchodu se zbraněmi*. Tento tzv. *obchod se zbraněmi* je důležitou součástí světové i mnoha národních ekonomik a nezanedbatelným poměrem se podílí také na mezinárodním obchodě, přičemž jeho význam stále roste.¹

Navzdory rozsahu pohybů vojenského materiálu jde o problematiku optikou práva mnohdy přehlíženou, resp. stojící na okraji akademického zájmu. Následkem této marginalizace a exkluzivity může být i) nevhodné nastavení právních norem vedoucích k ii) provádění obchodních transakcí na hranici zákonnosti či dokonce v některých případech i za touto hranicí.²

Motivem pro sepsání této práce byla z českých médií od osob provádějící zahraniční obchod s vojenským materiálem („zbrojní podnikatel“) zaznívající kritika právní regulace přeshraničního obchodu se zbraněmi. Je očividné, že tato trpí jistými nedostatky a v praxi citelně mezinárodní obchod komplikuje či dokonce znesnadňuje, což jistě není žádoucí stav. Právě s odkazem na exportní problémy českých zbrojních podnikatelů se práce pokusí o analýzu právních limitů z pohledu zbrojního exportéra s cílem zjistit administrativně-právní překážky vyskytující se zejména při (re)exportu vojenského materiálu. Cílem je identifikovat jednotlivé nedostatky a v případě možností, nabídnout jejich řešení.³ Jedná se o téma velice aktuální, neboť se význam českých zbrojních podnikatelů na světovém trhu zvětšuje a tradice českého zbrojařského průmyslu se tak obnovuje.⁴ Důkazem jsou obchodní kontrakty velkých hodnot po celém světě.

Práce je rozdělena do několika systematických celků. Prvně bude analyzována problematika názvosloví, resp. definice pojmu vojenského materiálu, který se

¹ TAN, Andrew (eds.). *The Global Arms Trade: A Handbook*. Routledge. 2010, str. 3

² KLANG, Mikuláš. [online]. *Zbrojovky vyvezly zbraně za 7 miliard, prodávaly i represivním režimům* [cit. 21.2.2015]. Aktuálně.cz.

³ Tato nabídnutá řešení jsou mnohdy nápady pocházejícími přímo od zbrojních podnikatelů.

⁴ ŠÁDA, Miroslav. *Umlčené zbraně: československá zbrojní výroba 1918-1939*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1966, 253 s., In: SÁŇKA, David. *Zbrojní průmysl v ČR - historie a perspektivy*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů.

v modifikovaných podobách vyskytuje v právních normách na odlišných úrovních. Zde je nutno upozornit, že v práci nebude pojednáváno o obchodu se zbraněmi, jak zní populární název, nýbrž striktně o vojenském materiálu, kterýžto název užívá české pozitivní právo. Smyslem této terminologické striktnosti je omezení rozsahu práce, jelikož pod pojem zbraně je možné zařadit velké množství produktů upravených rozdílnými normami. Vojenský materiál je na jednu stranu pouhou podmnožinou termínu zbraně, přičemž na straně druhé jsou (vojenské) zbraně součástí vojenského materiálu. Pohyb přeshraničního pohybu je na státní úrovni upraven zejména zákonem č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem („ZOV^M“). Snaha pojmout právní úpravu zbraní v širokém smyslu, tedy nikoliv jen vojenského materiálu, by byla nad rámec rozsahu této práce.

Druhá kapitola bude věnována klíčovému omezením obchodních dodávek vojenského materiálu. Jedná se o tzv. embargo/restriktivní opatření, která vedou k limitaci zbrojního podnikatele v kontraktačním procesu v dané lokaci či s daným subjektem. Nastíněna je povaha, princip vydávání a důsledek embarg, a to s ohledem na aktéry, kteří je vydávají.

Kapitola třetí je věnována mezinárodně-právním limitům pohybu vojenského materiálu. Klíčovou roli v této oblasti tvoří mezinárodní úmluvy, které jsou základem pro následnou vnitrostátní implementaci v oblasti mezinárodního obchodu. Pozornost je zejména věnována významné Smlouvě o obchodu se zbraněmi, která se má stát ústředním pilířem v celosvětovém obchodu se zbraněmi.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na evropské právo, zejména pak na nařízení a směrnice regulující pohyb vojenského materiálu. Důraz je kladen na odlišné přístupy právní úpravy vzhledem ke konečné destinaci materiálu, tj. rozlišen je mezinárodní obchod na úrovni vnitroeurospké a celosvětové (tzv. třetí země).

Kapitola pátá si klade za cíl představit pro zbrojního podnikatele nejvýznamnější zdroj limitace přeshraničního obchodování. Pojednáno bude o tuzemských právních normách, se kterými zbrojní podnikatel každodenně (*day-to-day business*) přichází do kontaktu, přičemž pozornost bude věnována zejména licenčnímu a povolovacímu řízení.

Poslední kapitola bude stěžejní částí této práce. Smyslem kapitoly je shrnout a analyzovat jednotlivá zjištění negativně ovlivňující přeshraniční pohyb vojenského

materiálu. Veskrze věcné nedostatky právní úpravy jsou identifikovány především samotnými zbrojnými podnikateli. Vzhledem k omezenosti zdrojů v této oblasti čerpá práce také z jiných závěrečných prací, neboť data v nich uvedená byla sesbírána především metodou osobních konzultací se zbrojnými podnikateli a odborníky v této oblasti. Kromě toho se také podařilo navázat kontakt s Českou zbrojovkou a.s. a představitelem Licenční správy MPO ČR, čímž spolu s již sesbíranými vyjádřeními došlo k seskupení dat od nejvýznamnějších zbrojních podnikatelů v ČR a odborníků.

Na závěr je třeba dodat, že téma mezinárodního obchodu s vojenským materiálem je velmi citlivou oblastí a mnohdy politickou záležitostí, což se odráží např. v povolovacím řízení. Smyslem práce proto není hodnotit obchod se zbraněmi z politického či jakéhokoliv jiného hlediska, nýbrž držet se právní regulace a z ní vyvstávajících konsekvencí.

1 Vojenský materiál

Jelikož obecně užívaný populární termín *obchod se zbraněmi* zahrnuje natolik širokou množinu produktů souvisejících se zbrojním průmyslem, je pro exaktnější vyjadřování nutné hovořit nikoliv pouze o zbraních, nýbrž toliko o vojenském materiálu. Obchod se zbraněmi lze dle normotvorby rozčlenit do následujících podsekcí:

- I. zbraně nekonvenční (resp. zbraně hromadného ničení⁵ - biologické, chemické, jaderné);
- II. zbraně konvenční (bod I a II jsou součástí vojenského materiálu);
- III. materiál dvojího využití;⁶
- IV. zbraně a střelivo nevojenského charakteru.

Uvedené rozdělení je pro pochopení celé problematiky obchodu se zbraněmi klíčové, neboť tyto jsou dle charakteru upraveny rozdílnými normami jak na úrovni národní, tak mezinárodní. Nejspíše nejproblematictější dělením je pak poměr mezi zbraněmi vojenského charakteru a zbraněmi pro civilní použití.

Definice vojenského materiálu uvedené níže vykazují značnou flexibilitu a šíři. Výsledkem je, že bez ohledu na jejich odlišnosti v přeshraničním pohybu je možné pod ně subsumovat většinu klíčového materiálu. Tato práce je proto zaměřena pouze na právní limity regulující přeshraniční pohyb obchodovatelného vojenského materiálu, tj. zbraní konvenčních.

1.1 Vojenský materiál dle českého práva

1.1.1 Zákon o zahraničním obchodu s vojenským materiálem

ZOVM v § 5 vymezuje vojenský materiál jako:

⁵ K definici zbraní hromadného ničení blíže viz RANSTORP, Magnus, NORMARK, Magnus. *Unconventional Weapons and International Terrorism: Challenges and New Approaches (Political Violence)*. Routledge, 2009, str. 166-168.

⁶ K regulaci dual-use zboží viz WELTER, Anna. *Enforcing European Union Law on Exports of Dual-use Goods*. Oxford: Oxford University Press. 2009.

- a) „výrobky, jejich součásti a náhradní díly, které jsou vzhledem ke svým charakteristickým technicko - konstrukčním vlastnostem posuzovány jako zkonstruované nebo přizpůsobené pro použití v ozbrojených silách nebo bezpečnostních sborech, nebo jsou hromadně v těchto složkách užívány k zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti státu“ („Výrobky“);
- b) „stroje, zařízení, investiční celky, technologie, programové vybavení, technická dokumentace nebo návody vyrobené, upravené, vybavené, zkonstruované nebo přizpůsobené pro vojenské použití, zejména pro vývoj, výrobu, kontrolu a zkoušení dalších výrobků, jejich součástí a náhradních dílů uvedených v písmenu a)“ („Související produkty“);
- c) „vojenským materiálem se pro účely tohoto zákona rozumí i služby poskytované v souvislosti s vojenským materiálem uvedeným v odstavci 1, zejména provádění oprav, úprav, jakož i poskytování informací, vysílání a přijímání odborníků za účelem výzkumu, vývoje, konstrukce, výroby, úprav, oprav, údržby, použití a ovládání vojenského materiálu“ („Služby“).

Definice Souvisejících produktů i Služeb je v obou případech vymezením demonstrativním. Vzhledem k rychle se rozvíjícímu vývoji a obchodu s vojenským materiálem je díky uvedenému pojetí zajištěna aktuálnost předpisu i do budoucna. Z pohledu flexibility tak lze definici hodnotit kladně.

Na druhou stranu definice Výrobků již obsahuje jistou vágnost. Pro naplnění definice je kladen důraz na použití i) v ozbrojených silách,⁷ popř. bezpečnostních sborech⁸ nebo ii) hromadnost užívání v těchto sborech k iii) zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti státu. Zde již dochází k nejasnostem, neboť mohou nastat problémové situace spojené s posouzením konkrétního výrobku. Rozhodným orgánem by v dané

⁷ Ozbrojené síly vymezuje zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky (dále jen „ZOS“) v §3. Ozbrojené síly jsou tvořeny armádou, Vojenskou kanceláří prezidenta republiky a Hradní stráží.

⁸ Bezpečnostním sborem se podle §1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (dále jen „ZSP“) rozumí Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

situaci byl až trestní soud, neboť v ČR absentuje autoritativní orgán posuzující „charakteristické vlastnosti“.⁹

ZOVM hovoří pouze o ozbrojených silách či bezpečnostních sborech. Opomenuty tak zůstávají další aktéři, např. soukromé vojenské a bezpečnostní společnosti („SVBS“¹⁰), které jsou v dnešní době nejen významnými obchodníky s vojenským materiálem, ale i významnými subjekty na trhu bezpečnosti. Kromě problémů s regulací těchto společností¹¹ tak vyvstávají další problémy. Otázkou např. může být, zda zbraně vyrobené a určené pouze pro konkrétní SVBS budou posuzovány také jako vojenský materiál.

Výše uvedená definice vojenského materiálu je definicí obecnou, resp. generální. Z důvodu zpřesnění určení vojenského materiálu má zbrojní podnikatel k dispozici prováděcí předpis ZOVM, tj. vyhlášku č. 210/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem („Vyhláška“), která detailně stanoví, co lze řadit pod označení vojenský materiál. Příloha č. 1 Vyhlášky obsahuje seznam vojenského materiálu, jenž svým obsahem odpovídá Seznamu produktů pro obranné účely uvedeného ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/43/ES, o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství¹² ve znění Směrnice Komise 2014/18/EU, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/43/ES, pokud jde o seznam produktů pro obranné účely. V případě pochybností nám tedy Vyhláška poskytne jisté vodítko, co lze za vojenský materiál považovat.

⁹ MAZÚCH, Tomáš. *Mezinárodní obchod s vojenským materiálem z pohledu českého práva*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, str. 10.

¹⁰ Více v KULÍŠEK, Jaroslav. *Soukromé vojenské společnosti (Nový faktor společného operačního prostředí)*. *Vojenské rozhledy*. 2011, 20 (52), č. 2, s. 71–96.

¹¹ K tématu blíže KALIDHASS, P.R. *Determining the Status of Private Military Companies Under International Law: A Quest to Solve Accountability Issues in Armed Conflicts*. *Amsterdam Law Forum*. 2014, Volume 6, popř. česká publikace BUREŠ, Oldřich, Vendula NEDVĚDICKÁ. *Soukromé vojenské společnosti: staronoví aktéři mezinárodní bezpečnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, str. 160 an. Problematiku PMSC se mj. snaží regulovat tzv. Dokument z Montreux a Mezinárodní kodex chování vojenských a bezpečnostních společností, více na ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ [online]. *Soukromé vojenské a bezpečnostní společnosti* [cit. 10.11.2014].

¹² Tato směrnice byla implementována do českého právního řádu zákonem č. 248/2011 Sb., kterým se mění ZOVM.

Zatímco § 5 ZOVM upravuje definici vojenského materiálu pozitivně, § 4 téhož zákona upravuje definici negativní, tj. co předmětem obchodu s vojenským materiálem být nemůže. Jedná se především o zbraně:

- I. jaderné (podle Smlouvy o nešíření jaderných zbraní¹³),
- II. biologické (podle Úmluvy o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení¹⁴),
- III. chemické (podle Úmluvy o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení¹⁵),
- IV. protipěchotní miny¹⁶,
- V. zbraně, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mohou mít nerozlišující účinky (podle Úmluvy o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky¹⁷).

Tedy ačkoliv lze z hlediska teoretického dělení uvedené zbraně kategorizovat jako vojenský materiál, pro praktické využití jsou tyto z obchodování vyňaty a z hlediska právního se o obchodovatelný vojenský materiál jednat nebude. Důvodem je samotná podstata těchto zbraní co do konstrukčních a ničivých vlastností. Uvedené zbraně jsou patřičně regulovány na mezinárodní úrovni mezinárodním právem veřejným.¹⁸

1.1.2 Zákon o veřejných zakázkách

Jinou definici vojenského materiálu nabízí zákonodárce v zákoně č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách („ZVZ“), resp. v prováděcí vyhlášce č. 274/2006 Sb., kterou se stanoví seznam vojenského materiálu pro účely ZVZ. Tento seznam je určen především

¹³ Smlouva o nešíření jaderných zbraní, vyhlášená pod č. 61/1974 Sb.

¹⁴ Úmluva vyhlášená pod č. 96/1975 Sb. a doplněna zákonem č. 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní.

¹⁵ Úmluva vyhlášená pod č. 14/2009 Sb. m. s. a doplněna zákonem č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní.

¹⁶ Ottawská úmluva vyhlášená pod č. 29/2000 Sb. m. s., doplněna zákonem č. 305/1999 Sb., o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení.

¹⁷ Úmluva vyhlášená pod č. 21/1999 Sb.

¹⁸ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6., dopl. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 426 an.

pro zadávání veřejných zakázek a nikoliv tak pro přeshraniční transakce s vojenským materiálem. ZVZ ve svém § 17 *Vymezení některých dalších pojmů* stanoví, že „vojenským materiálem (se rozumí) zbraně, střelivo a další materiál, který je speciálně určen, zkonstruován nebo přizpůsoben pro vojenské účely; seznam vojenského materiálu stanoví prováděcí právní předpis“¹⁹, kterým je právě vyhláška č. 274/2006 Sb.

Uvedená definice již na první pohled zjednodušeně deklaruje, co je za vojenský materiál považováno. Při vzájemné komparaci obou definic přináší ta uvedená v ZOVM větší míru právní jistoty, co lze za vojenský materiál považovat. Prováděcí vyhláška ZVZ v tomto směru již obsahuje konkrétní skupiny zbraní od ručních střelných zbraní, přes pásová a kolová vozidla až po leteckou techniku. Ačkoliv nejsou skupiny zboží uvedeny ve 22 kategoriích jako ve Vyhlášce, nýbrž jsou řazeny pod písmeny a-q, nelze konstatovat, že by výčet vojenského materiálu byl zanedbán. Sjednocujícím prvkem výčtu vojenského materiálu je skutečnost, že tento je *nutný k zajištění obrany nebo bezpečnosti státu*. Výčet materiálu zde uvedeného je taxativní, avšak za vojenský materiál budou mj. považovány *specifické díly materiálu neuvedené v písmenech a) až p), pokud tyto budou nezbytné pro zajištění obrany nebo bezpečnosti státu*.²⁰

1.1.3 Trestní zákoník

České pozitivní právo v neposlední řadě nabízí definici vojenského materiálu s odkazem na zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník („TZ“), který v §§ 396-397 definuje trestný čin *Opuštění vojenského materiálu*, resp. *Vydání vojáků a vojenského materiálu nepříteli*.²¹ Vysvětlení termínu vojenský materiál pro výše uvedené nalezneme v zákoně č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky („ZOS“) v § 2 odst. 7, podle kterého „*Vojenský materiál tvoří vojenská výstroj, vojenská výzbroj, vojenská technika a určená technická zařízení, které jsou užívány k plnění nebo zabezpečení úkolů ozbrojených sil*.“ Jednotlivé pojmy jsou následně, avšak nikoliv tolik detailně jako ve Vyhlášce, rozepsány v odstavcích 8-10. Tak např. *vojenskou výzbroj tvoří vojenské*

¹⁹ § 17, písm. q ZVZ.

²⁰ Tamtéž.

²¹ TZ mj. také definuje TČ *Provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence* (§265), *Porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem* (§266) a *Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem* (§267). Tyto TČ se vztahují právě k ZOVM.

zbraně, zbraňové systémy a munice, které ozbrojené síly používají k výcviku a plnění svých úkolů či vojenskou techniku tvoří vozidla ozbrojených sil, vojenská plavidla a vojenská letecká technika.

1.1.4 Shrnutí

Z hlediska přeshraničního pohybu vojenského materiálu je klíčová definice uvedená v ZOVM s následným vymezením ve Vyhlášce. Ostatní definice zde byly uvedeny pouze ilustrativně, avšak záměrně za účelem upozornění na duplicitu, resp. triplicitu definice vojenského materiálu vyskytující se v české právní úpravě. Pro posuzování trestnosti činu zahrnující vojenský materiál tak bude záležet na skutečnosti, zda půjde o jednání vztahující se k ZOVM či ZOS. Nadto se zdá zbytečné a někdy i zmatečné, vymezovat vojenský materiál ve třech různých předpisech, přičemž prováděcí předpisy ZVZ a ZOVM jsou si svým rozsahem dosti podobné. Otázkou pro zákonodárce tak zůstává úvaha o sjednocení terminologie.

1.2 Vojenský materiál dle evropského práva

Problematika vojenského materiálu je pro ČR určována především na evropské úrovni. Pojem vojenský materiál je na evropské úrovni upraven směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/43/ES ze dne 6. května 2009 o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství.²²

Překvapujícím faktem je, že Směrnice 2009/43/ES neuzivá termín vojenský materiál, nýbrž termín *Produkty pro obranné účely (defence-related product)*. Smysl tohoto přejmenování zůstává zahalen, avšak z praktického hlediska dlužno dodat, že jde o položky totožné.²³

Směrnice v čl. 3 *Definice* stanoví, že se produktem pro obranné účely (pozn. - vojenským materiálem) rozumí kterýkoliv produkt uvedený v příloze směrnice. Směrnice tak rezignuje na obecnou definici podobnou z tuzemské úpravy, přičemž ihned odkazuje na příložený Seznam produktů pro obranné účely.

Tento Seznam produktů pro obranné účely však dle čl. 13 směrnice vychází a má být plně v souladu s tzv. Společným vojenským seznamem Evropské unie, který byl

²² Ve znění Směrnice 2014/18/EU ze dne 29. ledna 2014, kterou se mění seznam produktů pro obranné účely.

²³ § 5 odst. 3 ZOVM.

přiját Radou dne 13. června 2000 a odkazuje na něj níže rozebraný Společný postoj Rady 2008/944/SZBP.²⁴

K vymezení vojenského materiálu na evropské úrovni důvodová zpráva k vyhlášce č. 85/2014 Sb. doplňuje, že *právní úpravy regulace a kontroly zahraničního obchodu s vojenským materiálem v členských zemích EU mají shodné východisko. Tím je podrobení vojenského materiálu licenčnímu režimu. Přitom členské země vycházejí ze společného seznamu vojenského materiálu EU, a to buď přímo, nebo položky v něm uvedené pokrývají vlastním seznamem.*²⁵

1.3 Vojenský materiál dle mezinárodních smluv

Mezinárodní úmluvy na globální úrovni termín vojenský materiál neuvádějí. Dílčí úmluvy se zabývají ponejvíce definicí předmětů či oblastí, jejíž regulace je smyslem dokumentů.²⁶ Zjednodušeně řečeno se např. ozbrojovací smlouvy pro jaderné zbraně zabývají pouze jadernými zbraněmi v úzkém slova smyslu. Výsledkem je, že zde existuje mnoho pojmů regulující specifickou oblast. V popisované oblasti se tak lze setkat s termíny jako např. i) konvenční zbraně, ii) střelné zbraně, iii) ruční zbraně, iv) lehké zbraně, v) ruční palné zbraně, atd.

Jediným relevantním dokumentem proto zůstává dlouho očekávaná a „nově“ účinná Smlouva o obchodu se zbraněmi (*Arms Trade Treaty*, dále jen „ATT“²⁷), která se pro účely mezinárodního obchodu s konvenčními zbraněmi vztahuje na osm (8) skupin bojových prostředků, jež jsou povrchně či všeobecně označeny jako např. bojové tanky, obrněná bojová vozidla, útočné helikoptéry či malé a lehké zbraně,²⁸ atd.

V porovnání s definicí českou či evropskou lze shrnout, že vzestupným směrem je kladen důraz především na široký rozsah a abstraktnost.

²⁴ Ve výsledku tak zde existují 2 seznamy, přičemž se můžeme setkat hned se čtyřmi (4) českými názvy: Společný vojenský seznam Evropské unie, Seznam produktů pro obranné účely, Seznam vojenského materiálu a Společný seznam vojenského materiálu Evropské unie.

²⁵ Důvodová zpráva k vyhlášce č. 85/2014 Sb.

²⁶ Více v kapitole 3.

²⁷ UNITED NATIONS. *The Arms Trade Treaty* [cit. 10.11.2014].

²⁸ Více na UNITED NATIONS regional centre for peace and disarmament in Afrika. SALW Issues [cit. 8.11.2014]. Dostupné z <http://unrec.org/default/index.php/en/2012-08-14-15-04-20/2013-10-30-09-23-27/salw-issues>

2 Mezinárodní sankce

Sankční opatření mezinárodních společenství ovlivňují přeshraniční pohyb vojenského materiálu zásadním způsobem. Toto téma, ačkoliv se charakterem řadí mezi mezinárodní právo veřejné,²⁹ má klíčový dopad do soukromoprávních vztahů. Z pohledu zbrojního podnikatele řadím otázku mezinárodních sankcí – tj. uvažovaných zbrojních embarg/bojkotů³⁰ („Embarga“³¹) mezi klíčové právní limity regulující pohyb vojenského materiálu. Klíčové z toho důvodu, že v případě uvažovaného transferu vojenského materiálu je pro zbrojního podnikatele nezbytné respektovat právně závazné zákazy vývozu či dovozu z/do dané destinace. Stručně řečeno, nežli zbrojní podnikatel zahájí kontraktační proces zahrnující také přípravu nezbytné dokumentace, měl by provést kontrolu, zdali vůbec do dané destinace může vojenský materiál vyvézt. Jak dodává Tvrdý: „zjištění, zda konkrétní fyzická nebo právnická osoba (klient, zákazník, obchodní partner, atd.) je nebo není sankcionovanou osobou, by měl provést každý, kdo vstupuje do jakéhokoli majetkového vztahu se zahraničním subjektem.“³²

Embargo nemusí být uvaleno pouze Organizací spojených národů („OSN“), jak by se leckdo mohl domnívat, nýbrž i jinými entitami aktivními v rámci mezinárodního společenství. Jak je patrné ze statistik,³³ na mezinárodní scéně se objevili aktéři (mezinárodní organizace), kteří v poslední dekádě mezinárodní sankce - embargo využívají daleko více nežli již zmiňovaná OSN. Dlužno dodat, že Embarga se zpravidla nevztahují pouze na zbraně, nýbrž na celou řadu materiálů a služeb, které tak lze subsumovat pod definici vojenského materiálu.

Následující kapitola, rozdělená dle iniciačních aktérů embarg, se zaměří na Embarga právně závazná pro Českou republiku.

²⁹ Více k charakteru embarga, zařazení, rozdělení a typů srov. MATOCHA, Jakub. *Zbrojní embargo jako nástroj mezinárodního práva*. Praha, 2012. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

³⁰ Zatímco u embarga se jedná o zákaz vývozu vybraných komodit, bojkot vyjadřuje zákaz dovozu (MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014, str. 335).

³¹ V textu je pojednáno především o embargu zbrojním. Jakýkoliv jiný typ embarga bude explicitně zmíněn.

³² TVRDÝ, Jiří. Mezinárodní sankce - často přehlížená povinnost. *Právní rádce*. 2009, 12, I-IX.

³³ SIPRI [online]. *Arms Embargoes Database*. [cit. 9.11.2014].

2.1 Embargo OSN

V oblasti dodržování mezinárodního míru a bezpečnosti má zvláštní postavení OSN, která v současnosti tvoří systém kolektivní bezpečnosti.³⁴

OSN je mezinárodní organizací, která sdružuje většinu států světa včetně České republiky, přičemž jejím cílem je udržovat mezinárodní mír a rozvíjet spolupráci mezi národy a státy. Hlavními orgány OSN jsou Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Hospodářská a sociální rada, Poručenská rada, Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát v čele s generálním tajemníkem.³⁵

Aby mohla OSN plnit úlohu organizace kolektivní bezpečnosti, svěřily jí členské státy řadu pravomocí.³⁶ Výsledkem je, že je OSN oprávněna uvalovat Embarga³⁷ i za situace, kdy nenastalo předchozí protiprávní jednání cílového subjektu, ale pouze stav „*ohrožení míru, porušení míru nebo útočného činu*“ s odkazem na čl. 39 Charty OSN.³⁸

Hlavní, resp. základní odpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti má podle čl. 24 Charty OSN Rada bezpečnosti („RB“). Z hlediska aplikovatelnosti a reálné využitelnosti je často skloňovaný čl. 41 Charty,³⁹ podle kterého bývá rozhodováno, jakých opatření nezahrnujících užití ozbrojené síly (nevojenského charakteru) má být za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti použito. Aby rozhodnutím RB bylo dodáno účinnosti, může RB vyzvat členy OSN k provedení takových opatření. Akce RB (opatření, sankce), které schvaluje RB ve formě rezolucí,⁴⁰ mohou být dvojího druhu. Jednak mohou mít ve smyslu čl. 39 Charty povahu i) nezávazných doporučení, kdy se státy vyzývají (*calls upon all States*) k ukončení dodávek zbraní, munice, vojenského materiálu a souvisejících služeb, nebo se může jednat o ii) rozhodnutí, které jsou pro signatáře Charty OSN (tj. i ČR)

³⁴ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2008, str. 712.

³⁵ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 3521 s.

³⁶ ONDŘEJ, Jan. *Odzbrojení – prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. 2. Rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2008, str. 68.

³⁷ V současné době je 14 vyhlášených závazných Embarg ze strany OSN (SIPRI. *Arms Embargoes Database*. *Op. cit.*).

³⁸ BÍLKOVÁ, Veronika. Sankce OSN z pohledu mezinárodního práva. *Mezinárodní politika*. 2003, 6, str. 13.

³⁹ Vyčet opatření v tomto článku je demonstrativní.

⁴⁰ Konkrétní rezoluce RB OSN lze nalézt na <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/index.shtml>

závazné.⁴¹ Závaznost vyplývá z čl. 25 Charty OSN, podle kterého se „členové OSN shodují v tom, že přijmou a provedou rozhodnutí Rady bezpečnosti v souladu s touto Chartou“. Ve druhém uvedeném případě tedy RB OSN rozhodne, že všechny státy mají (*decides that all States shall*) zabránit prodeji či dodávkám zbraní, munice, vojenského materiálu a souvisejících služeb a implementovat všeobecné a kompletní embargo na všechny dodávky zbraní a vojenského materiálu.⁴²

Z povahy opatření podle čl. 41 vyplývá, že jejich realizace je svěřena jednotlivým státům a celková účinnost závisí na praktickém uplatňování každým z nich.⁴³ Důležitá role tak v konečném důsledku spočívá na tuzemském zákonodárci, aby implementoval sankce RB OSN do národní legislativy. V České republice tuto úlohu *zprostředkovává* zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí („ZPMS“).

ZPMS upravuje některé povinnosti fyzických a právnických osob při uskutečňování mezinárodních sankcí za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany základních lidských práv a boje proti terorismu, k jejichž dodržování je Česká republika zavázána na základě členství v OSN.⁴⁴

Zákon pak sankcemi rozumí souhrn příkazů, zákazů či omezení např. právě v oblasti obchodu a služeb, které vyplývají z rozhodnutí RB OSN. Omezení nebo zákazy se následně uplatňují v rozsahu stanoveném nařízením vlády.⁴⁵

2.2 Restriktivní opatření EU

Evropská Unie („EU“) je další mezinárodní organizací, která používá Embargo v rámci sankční politiky,⁴⁶ přičemž v současné době má EU 21 vyhlášených Embarg.⁴⁷

⁴¹ Pokud má rezoluce formu rozhodnutí, je vynutitelná i vůči nečlenským státům OSN, na které dopadá čl. 2, odst. 6 Charty: „Organizace zajistí, aby státy, které nejsou jejími členy, jednaly podle zásad OSN, pokud to bude nutné k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti“.

⁴² MATOCHA, Jakub. *Op. cit.*, str. 13.

⁴³ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, str. 217.

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Op. cit.*, str. 3521.

⁴⁵ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 107.

⁴⁶ EU primárně nepoužívá termín *sankce*, nýbrž se uchyluje k/preferuje používání termínu *restriktivních opatření* (restrictive measures). Restriktivní opatření EU lze rozdělit do následujících skupin omezení: *zbrojní embargo, obchodní sankce, finanční sankce, zákazy letů, omezení vstupu, diplomatické sankce, bojkot sportovních a kulturních událostí a přerušování spolupráce s třetími zeměmi* (KREUTZ, Joakim.

2.2.1 Legislativní východiska sankcí

EU v minulosti přijala „společnou zahraniční a bezpečnostní politiku“⁴⁸ („SZBP“), jež se týká především oblastí a činností, které jsou svým způsobem vždy výjimečné, neboť se vymykají běžnému režimu vztahů mezi členskými státy.⁴⁹ Základy SZBP jsou obsaženy ve Smlouvě o Evropské unii („SEU“) a ve Smlouvě o fungování Evropské Unie („SFEU“). V SEU se mimo jiné stanoví: „Unie vymezuje a provádí společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů ve snaze chránit své hodnoty, základní zájmy, svou bezpečnost, nezávislost a celistvost; upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva, zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, jakož i v souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a cíli Pařížské charty, včetně těch, které se týkají vnějších hranic.“⁵⁰

Z uvedené citace vyplývá, že EU přijímá restriktivní opatření dvojího, resp. trojího druhu; jako i) sankce autonomní, a ii) na základě a k provedení rezolucí RB.⁵¹ Právě prostřednictvím rámce SZBP provádí EU sankce uvalené RB OSN. Při provádění rezolucí RB OSN se EU drží podmínek stanových těmito rezolucemi, avšak může též rozhodnout iii) o uplatnění dalších omezujících (restriktivních) opatření.⁵² EU pak provádí sankce RB OSN s tím, že je rozvine buď kvalitativně (rozsahem omezujících opatření) nebo kvantitativně (rozšířením sankčního seznamu). Do této kategorie spadá většina restriktivních opatření EU, kterými se provádějí sankce RB OSN.⁵³

Z legislativního hlediska jsou restriktivní opatření přijímána jednomyslně jako rozhodnutí Rady v rámci SZBP, přičemž jsou členské státy povinny zajistit soulad jejich

Hard Measures by a Soft Power? Sanctions policy of the European Union. Bonn: International Center for Conversion. [cit. 9.11.2014].

⁴⁷ SIPRI. *Arms Embargoes Database.* Op. cit.

⁴⁸ Obecná ustanovení o vnější činnosti EU a zvláštní ustanovení o SZBP, hlava V SEU; dále také část pátá SFEU nazvaná „vnější činnost Unie“, hlava IV. nazvaná „omezující opatření“.

⁴⁹ TICHÝ, Luboš, ARNOLD, Rainer, ZEMÁNEK Jiří, KRÁL Richard, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Evropské právo.* 5. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xlii, str. 641.

⁵⁰ Čl. 21 odst. 2 písm. a) až c) SEU.

⁵¹ K postupu přijímání sankčních předpisů více. TVRDÝ, Jiří. Op. cit.

⁵² EUROPEAN COMMISSION [online]. *Sankce (společná zahraniční a bezpečnostní politika).* [cit. 15.2.2015].

⁵³ DRULÁKOVÁ, Radka, ROLENC, Martin, Jan, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Sankční politika Evropské unie: typy sankčních opatření a vztah k sankcím Rady bezpečnosti OSN.* Současná Evropa 02/2011, str. 13.

vnitrostátních politik s takto vyjádřenými postoji Unie.⁵⁴ Jistá opatření spadají do oblasti působnosti SFEU, a proto je, zejména z důvodu zajištění jejich jednotného uplatňování ve všech členských státech, k jejich provádění nezbytné regulační opatření na úrovni EU. V takových případech se proto jedná o právní akty ve formě opatření Rady podle čl. 215 SFEU.⁵⁵

*„Lisabonská smlouva propojila hospodářské a finanční sankce, když článkem 215 Smlouvy o fungování EU sloučila dřívější články 301 a 60 SES (Smlouva o založení Evropského společenství – pozn. autora). Rada v takových případech přijímá kvalifikovanou většinou na společný návrh vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Komise nezbytná opatření. Tato opatření přitom EU může přijmout jak vůči fyzickým nebo právnickým osobám, tak vůči skupinám či nestátním subjektům“.*⁵⁶

2.2.2 Zbrojní embargo

Znění zbrojního embarga můžeme demonstrovat na příkladu restriktivních opatření vůči Ruské federaci:

- I. *„Zakazuje se přímý či nepřímý prodej, dodávky, převod nebo vývoz zbraní a souvisejícího materiálu všeho druhu včetně zbraní a střeliva, vojenských vozidel a vojenského vybavení, polovojenského vybavení a náhradních dílů k nim, do Ruska státními příslušníky členských států nebo z území členských států nebo za použití plavidel či letadel pod vlajkou členských států, bez ohledu na to, zda pocházejí z území členských států či nikoli.*
- II. *Zakazuje se:*
 - a) *poskytování technické pomoci, zprostředkovatelských nebo jiných služeb souvisejících s vojenskými aktivitami a s poskytováním, výrobou, údržbou a používáním zbraní a souvisejícího materiálu všeho druhu včetně zbraní a střeliva, vojenských vozidel a vojenského vybavení, polovojenského vybavení*

⁵⁴ Čl. 29 SEU.

⁵⁵ PORTELA, Clara. *European Union Sanctions and Foreign Policy*. Routledge. 2010, str. 28.

⁵⁶ DRULÁKOVÁ, Radka, ROLENC, Martin, Jan, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Sankční politika Evropské unie: typy sankčních opatření a vztah k sankcím Rady bezpečnosti OSN*, str. 8.

a náhradních dílů k nim, ať už přímo či nepřímo, jakékoli fyzické nebo právnické osobě, subjektu nebo orgánu v Rusku nebo pro použití v Rusku;

b) poskytování financování nebo pomoci při financování v souvislosti s vojenskými aktivitami, což zahrnuje zejména dotace, půjčky, pojištění vývozního úvěru nebo záruky za vývozní úvěr, jakož i pojištění a zajištění pro jakýkoli prodej, dodávku, převod nebo vývoz zbraní a souvisejícího materiálu nebo pro poskytování související technické pomoci, zprostředkovatelských nebo jiných služeb přímo či nepřímo jakékoli osobě, subjektu nebo orgánu v Rusku nebo pro použití v Rusku.

III. Zakazuje se dovoz, nákup či přeprava zbraní a souvisejícího materiálu všeho druhu včetně zbraní a střeliva, vojenských vozidel a vojenského vybavení, polovojenského vybavení a náhradních dílů k nim, z Ruska státními příslušníky členských států nebo za použití plavidel či letadel pod vlajkou členských států.⁵⁷

Zbrojní embarga se vztahují přinejmenším na zboží uvedené ve Společném vojenském seznamu EU,⁵⁸ přičemž mohou být dále rozšířena na související finanční a technickou pomoc a na vybavení, které by mohlo být použito k vnitřní represí. Jedná se např. o policejní vybavení, které není kryto Společným vojenským seznamem EU. Konkrétně se tak bude jednat o vozidla vybavená vodními děly, vozidla pro transport vězňů, ochranné štíty, atd.⁵⁹ Z těchto zákazů obvykle existují určité omezené výjimky, zejména v případě nesmrtícího vybavení pro koncová použití jako například:

- I. humanitární nebo ochranné účely;
- II. programy budování institucí nebo operace pro řešení krizí (obvykle akce OSN, EU a ES, ale též jiných významných regionálních a subregionálních organizací, např. Africké unie); či
- III. odminování.

⁵⁷ ROZHODNUTÍ RADY 2014/512/SZBP, o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícími situací na Ukrajině.

⁵⁸ Poslední znění dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0409%2801%29&from=EN>

⁵⁹ EUROPEAN COUNCIL [online]. *Factsheet. EU restrictive measures* [cit. 9.11.2014]. 2014, str. 2.

Tyto výjimky obvykle podléhají předchozímu souhlasu příslušného orgánu nebo oznámení tomuto orgánu (a v případě zbrojních embarg OSN také předchozímu souhlasu příslušného výboru pro sankce Rady bezpečnosti nebo oznámení tomuto výboru). Časté jsou výjimky pro ochranné vybavení, včetně neprůstřelných vest a vojenských přileb, dočasně vyvážené zaměstnanci EU či OSN, EU nebo jeho členských států, zástupci sdělovacích prostředků a pracovníky humanitárních a rozvojových organizací a doprovodným personálem pouze pro jejich osobní potřebu.⁶⁰

2.3 Embargo OBSE a dalších aktérů

Jako další organizace, která je schopna uvalit Embargo je Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě („OBSE“). Jedná se o organizaci naplňující koncept tzv. *kooperativní bezpečnosti*,⁶¹ z čehož následně pramení množství omezení limitujících OBSE, naplno se projevující v mezinárodním právu a vztazích.

OBSE není na rozdíl od většiny mezinárodních organizací založena na základě právně závazného dokumentu a nedisponuje vlastní mezinárodněprávní subjektivitou. Dokumenty OBSE mají pouze deklarativní podobu, nejsou pro členské státy právně závazné a jsou prakticky nevymahatelné. Výstupy OBSE patří mezi tzv. *soft-law* a státy zavazují pouze z morálního či politického hlediska. Přesto by se však Česká republika, jakožto člen OBSE, měla zdržet dodávek vojenského materiálu do „zapovězených regionů“.

OBSE uložila za celou dobu své existence pouze jediné Embargo, které je však stále platné. Jedná se o zbrojní embargo uložené v roce 1992 jako reakce na ozbrojený konflikt mezi Arménií a Ázerbájdžánem o Náhorní Karabach.⁶²

Mezi další organizace uvalující Embarga se řadí regionální společenství jako např. ECOWAS, Liga arabských států (LAS), Africká unie (AU) či další.⁶³ Česká republika

⁶⁰ EUROPEAN COUNCIL [online]. *Factsheet. EU restrictive measures* [cit. 9.11.2014]. 2014, str. 2.

⁶¹ Koncept kooperativní bezpečnosti je v porovnání s tradičními koncepty (kolektivní obrany a kolektivní bezpečnosti) relativně mladou záležitostí. Primárním cílem je zabránění vypuknutí konfliktu či případné zmírnění jeho eskalace prostřednictvím např. případným rozmístěním ozbrojených jednotek. Hlavní metodou je spolupráce s potenciálním nepřítelem, vzájemné porozumění, předpovědatelnost chování státu, atd. Bezpečnost není garantována vůči dalším (cizím) účastníkům, nýbrž dohromady s dalšími účastníky (KŘÍŽ, Zdeněk. *Nato transformation and the summit in bucharest. Towards the organisation of collective defence, collective security or cooperative security. Obrana a strategie. 2008*).

⁶² SIPRI [online]. *Arms Embargoes Database. Op. cit.*

však jako nečlen těchto uskupení není Embargy právně vázána a následný limit pohybu vojenského materiálu je tak záležitostí ryze politickou a morální. V neposlední řadě v případě vážného ohrožení bezpečnosti či hodnot je na EU či OSN, aby regionální Embarga, laicky řečeno, přijala za své.

2.4 Shrnutí

Jistou komplikovaností z pohledu systematice Embarg je již zmíněná skutečnost, že se EU zavázala provádět veškeré sankce přijaté Radou bezpečnosti OSN.⁶⁴ Nadto EU provádí rovněž sankce uvalené OBSE a zároveň přijímá sankce též autonomně (nejčastěji jde právě o zbrojní embarga).⁶⁵ Dynamika vnitřních vazeb Embarg je otázkou spíše teoretickou spadající opět do mezinárodního práva veřejného, resp. evropského práva. Pro praktické využití a větší přehlednost má zbrojní podnikatel k dispozici stránky MPO⁶⁶ či aktuální přehled mezinárodních sankcí v seznamu Evropské komise.⁶⁷

Česká republika se jako člen EU zavázala dodržovat právní normy EU. Po přijetí do EU však v ČR chyběl předpis (až do roku 2006), který „by upravoval příslušné procesní postupy a umožňoval vynucování "evropských" sankcí a rovněž operativní přijímání vnitrostátních sankčních opatření v těch případech, kdy přímo účinný sankční předpis EU nevydává, ale ČR přesto musí některé sankční závazky plnit“.⁶⁸ Tímto předpisem je právě zmíněný ZPMS (sankční zákon), jenž je svým charakterem předpisem prováděcím ke všem předpisům stanovující omezující opatření.

Na základě ZPMS je ústředním orgánem státní správy odpovědným za vnitrostátní koordinaci sankčních opatření Ministerstvo financí („MF“), kterému zákon přiznává řadu pravomocí včetně nakládání s majetkem, který má být na základě sankčních opatření zajištěn. ZPMS tak nabízí možnosti jako omezení či zákaz nakládání

⁶³ SIPRI [online]. *Arms Embargoes Database*. Op. cit.

⁶⁴ Viz Základní zásady pro použití restriktivních opatření (*Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions) 2004*. Council doc. 10198/1/04), srov. Pravidla pro implementaci a evaluaci restriktivních opatření (Guidelines on Implementation and Evaluation of Restrictive Measures (Sanctions) in the Framework of the EU Common Foreign and Security Policy. Council doc. 9068/13).

⁶⁵ DRULÁKOVÁ, Radka, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. *Mezinárodní vztahy*. 2009, 44, č. 1., str. 80.

⁶⁶ Sekce Sankce a zvláštní opatření (Írán, Sýrie, KLLDR).

⁶⁷ EUROPEAN COMMISSION [online]. *Restrictive measures (sanctions) in force*. 5.12.2014. [cit. 15.2.2015].

⁶⁸ TVRDÝ, Jiří. Op. cit.

s majetkem, odnětí majetku, prodej, atd.⁶⁹ V případě porušení ZPMS se taktéž bude jednat o přešupek/správní delikt, za který lze uložit pokutu do 4 mil. Kč, resp. při závažnějším následku až do 50 mil. Kč.⁷⁰ V jistých případech může být fyzická osoba stíhána i pro TČ Porušování mezinárodních sankcí.⁷¹ Ačkoliv je ústředním orgánem MF, ZPMS stanoví v záležitostech správních deliktů zahrnující zahraniční obchod s vojenským materiálem a zboží dvojího užití jako věcně příslušné Ministerstvo průmyslu a obchodu („MPO“).⁷²

⁶⁹ § 12 ZPMS.

⁷⁰ § 17 tamtéž.

⁷¹ § 410 TZ.

⁷² § 20 odst. 6 ZPMS.

3 Mezinárodněprávní limity pohybu vojenského materiálu

3.1 Smlouva o obchodu se zbraněmi (ATT)

Až do nedávné doby zde neexistoval univerzální právní dokument, jenž by se zabýval komplexní úpravou obchodu se zbraněmi. Tímto očekávaným dokumentem je Smlouva o obchodu se zbraněmi (ATT) přijata ve formě návrhu rezoluce Valným shromážděním OSN dne 2. dubna 2013.⁷³ Česká republika patří mezi první země, které ATT ratifikovaly.⁷⁴ Jedná se o první globální nástroj pro kontrolu mezinárodního obchodu se zbraněmi, vojenským a dalším souvisejícím materiálem. Cílem ATT je zvýšit současnou nedostatečnou úroveň regulace mezinárodního obchodu se zbraněmi za účelem předejití nedovolenému obchodu s nimi, zabránění jejich případnému zneužití a současně posílení ochrany lidských práv.

Smluvní úprava úmluvy představuje minimální standard a umožňuje stranám ATT uplatňovat přísnější regulaci. Smluvní strany jsou povinny kontrolovat transakce zahrnující osm (8) kategorií konvenčních zbraní (včetně malých a lehkých zbraní), přičemž zvlášť je v textu ATT upraven kontrolní režim pro munici a součásti a komponenty konvenčních zbraní.

„Smlouva tak zavádí zásadní regulaci vývozu zbraní, přičemž signatářské státy na sebe přebírají závazek zamezit vývozům zbraní v situaci, kdy by export znamenal porušení mezinárodních závazků, smluv a ujednání či vedl k páchání genocidy, zločinů proti lidskosti a vážným porušením Ženevských úmluv. Současně s tím budou signatářské státy povinny zhodnotit rizika specifikovaná v textu ATT (ve vztahu k mezinárodní bezpečnosti a míru, porušování mezinárodního humanitárního práva a lidských práv, terorismu, organizovanému zločinu a dalším dílčím zájmům). Pouze v případě, dojde-li na vnitrostátní úrovni k vyhodnocení absence těchto rizik, bude možné autorizovat vývoz zbraní do deklarované země konečného užití.“⁷⁵

⁷³ UNITED NATIONS Office for Disarmament Affairs [online]. *The Arms Trade Treaty* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z <http://www.un.org/disarmament/ATT/>

⁷⁴ MZV [online]. *Smlouva o obchodu se zbraněmi vstupuje v platnost po ratifikaci Českou republikou.* [cit. 10.11.2014].

⁷⁵ REDAKCE PRÁVNÍ ROZHLEDY. Vláda: Smlouva o obchodu se zbraněmi, podepsaná v New Yorku dne 3. 6. 2013. *Právní rozhledy*. 2014, 20.

Pro detailnější rozbor ATT zde bohužel není, vzhledem k rozsahu práce, prostor.⁷⁶ Nadto zabývat se podrobně problematikou ATT je pro zbrojního podnikatele irelevantní, jelikož veškeré důležité systémy z hlediska přeshraničního pohybu vojenského materiálu jsou již v rámci Evropy zavedeny a jsou přísnější, než ATT požaduje. Toto také potvrzuje ministr zahraničních věcí ČR Lubomír Zaorálek, když uvádí, že „naše národní pravidla kontroly zbraní (...) jsou již nyní přísnější, než tato dohoda vyžaduje, a naše legislativa je plně v souladu.“⁷⁷

Implementace ATT napříč mezinárodním společenstvím přinese dílčí narovnání dosud nerovných podmínek exportérů z EU a vývozců ze třetích zemí, které před vznikem ATT neaplikovaly na vývozy zbraní kritéria obsažená ve vyspělých kontrolních systémech.⁷⁸ Z uvedeného důvodu zbrojní podnikatelé ATT vítají, neboť v případě jejího dodržování by došlo k omezení (nekalé) konkurence,⁷⁹ která se otázkami ochrany lidských práv prakticky nezabývá. Jak dodává náměstek ministra průmyslu a obchodu Vladimír Bártl: (ATT) „pomůže i českým podnikatelům, kterým vytvoří rovnější podmínky pro soutěž.“⁸⁰

3.2 Mezinárodní smlouvy limitující nakládání s konvenčními zbraněmi

Ačkoliv předmětem obchodu s vojenským materiálem následující *konvenční zbraně* býti nemohou,⁸¹ pro systematiku a přehlednost práce si zde uvedeme relevantní mezinárodní úmluvy limitující obchod s tímto zbožím,⁸² neboť podstatným způsobem právě tyto úmluvy omezují obchodovatelnost celé množiny produktů. Uvedené úmluvy

⁷⁶ Více k tématu viz CONTROLARMS [online]. *Summary Analysis of the Arms Trade Treaty* [cit. 10.11.2014]; srov. NOVÁKOVÁ, Barbora. *Odzbrojení v oblasti konvenčních zbraní se zaměřením na Smlouvu o obchodu se zbraněmi*. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

⁷⁷ MZV [online]. *Smlouva o obchodu se zbraněmi vstupuje v platnost po ratifikaci Českou republikou*. *Op. cit.*

⁷⁸ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013* [cit. 10.11.2014], str. 29.

⁷⁹ ČTK [online]. *Česko ratifikovalo mezinárodní smlouvy o obchodu se zbraněmi* [cit. 10.11.2014].

⁸⁰ MPO. Tiskové oddělení [online]. *Prezident Miloš Zeman podepsal ratifikační listinu ke smlouvě o obchodu se zbraněmi* [cit. 10.11.2014].

⁸¹ § 4 ZOVM.

⁸² Více k tématu ŠMÍD, Radek. *Zákaz a omezení některých druhů konvenčních zbraní v ozbrojených konfliktech*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

se spolu s dalšími⁸³ řadí do oblasti tzv. odzbrojení,⁸⁴ a tudíž nejsou předmětem zkoumání této práce. Česká republika je signatářem všech níže uvedených úmluv a tyto jsou promítnuty v českém právu.⁸⁵

- I. *Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, jež mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky* + 5 doplňujících protokolů, které regulují různé druhy konvenčních zbraní.⁸⁶ Uvedená úmluva je po formální stránce spíše rámcovým smluvním instrumentem, jehož vlastní věcná úprava je pak obsažena v doprovodných protokolech I-V. Protokol I zakazuje tříštivé granáty, jež obsahují úlomky nezjistitelné rentgenem.⁸⁷ Protokol II se týká nástražných min, protokol III zakazuje užívat zápalné zbraně (typu napalm, apod.), protokol IV je věnován zákazu používání oslepujících laserových zbraní a protokol V se týká likvidace zbytků nevybuchlé munice.⁸⁸

- II. *Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení* (Ottawská úmluva). Zde je nutno upozornit, že Úmluva o zákazu min se nevztahuje na všechny miny, nýbrž pouze na ty, které mají charakter min *nášlapných, tj. jsou namířeny proti osobám*. Za tyto miny nejsou považovány

⁸³ Do souboru zbraní regulujících zbraně se mj. řadí i úmluvy zaměřené na zbraně hromadného ničení jako jsou i) Smlouva o nešíření jaderných zbraní, ii) Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení či iii) Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení.

⁸⁴ Srov. ONDŘEJ, Jan. *Odzbrojení – prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. V rámci odzbrojení je důležité zmínit i tzv. mezinárodní kontrolní režimy (dále jen „MKR“), jejichž cílem je eliminovat bezpečnostní rizika vyplývající zejména i) z možného šíření zbraní hromadného šíření (ZHN) a zboží dvojího použití, ii) z nadměrného hromadění konvenčních zbraní v jednotlivých zemích či regionech a iii) ze zneužití zbraní (včetně ZHN) pro teroristické účely. ČR je členem všech pěti režimů. MKR jsou zaměřeny proti šíření:

a) jaderných zbraní - Zanggerův výbor a Skupina jaderných dodavatelů

b) chemických a biologických zbraní - Australská skupina

c) řízených střel a jejich raketových nosičů ZHN - Kontrolní režim raketových technologií

d) hromadění konvenčních zbraní - Wassenaarské ujednání; (MZV [online]. *Mezinárodní kontrolní režimy* [cit. 10.11.2014]; srov. Celní správa ČR [online]. *Mezinárodní kontrolní režimy* [cit. 10.11.2014].

⁸⁵ Srov. kapitola 1.1.1 Vojenský materiál dle českého práva.

⁸⁶ MZV [online]. *Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní* [cit. 10.11.2014].

⁸⁷ United Nations Office at Geneva [online]. *The Convention on Certain Conventional Weapons*. [cit. 10.11.2014].

⁸⁸ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2008, str. 731.

takové, které jsou určeny k tomu, aby explodovaly v přítomnosti nebo kontaktu např. s vozidlem. Úmluva se tudíž nevztahuje na protitankové miny a na miny námořní;⁸⁹

III. *Úmluva o kazetové munici.*⁹⁰ Úmluva zavazuje smluvní strany k vyřazení kazetové munice z výzbroje, k její likvidaci a dále zejména k tomu, že kazetovou municí nebudou vyvíjet, držet nebo převádět. Úmluva tak zakazuje i obchodování s kazetovou municí.⁹¹ Zajímavostí je, že ačkoliv Úmluva byla vyhlášena pod č. 18/2012 Sb. m. s., kterou doplňuje zákon č. 213/2011 Sb., o zákazu použití, vývoje, výroby, skladování a převodu kazetové munice a o jejím zničení (zákon o zákazu kazetové munice), tento již není reflektován v § 4 ZOVM, kdy v poznámkách pod čarou č. 1d-1f jsou uvedeny všechny významné úmluvy v oblasti regulace zbraní, ovšem vyjma Úmluvy o kazetové municí.

⁸⁹ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Op. cit.*, str. 428.

⁹⁰ Kazetová munice je munice, kde v kazetě (kontejneru) je uloženo několik desítek až několik stovek výbušných elementů (submunice). Po shozu kontejneru z letadla či výstřelu z děla je z něj před dopadem uvolněna právě submunice, která zasáhne relativně velkou plochu (JUKL, Marek. *Současné trendy MHP v oblasti zákazu některých konvenčních zbraní* [online]. *Český červený kříž*. 2004 [cit. 10.11.2014].

⁹¹ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. *Op. cit.*, str. 323.

4 Evropské právní limity pohybu vojenského materiálu

4.1 Primární právo EU

Problematika pohybu vojenského materiálu spadá svým charakterem jednak do vnitřní politiky EU a jednak také do SZBP.⁹² Jisté limity intra-unijního pohybu vojenského materiálu, resp. východiska, která jsou promítnuta v sekundárním právu EU, jež se následně stávají klíčovou úpravou pohybu vojenského materiálu, lze nalézt ve SFEU. Konkrétně se jedná o i) čl. 36 SFEU, který omezuje dovoz, vývoz nebo tranzit zboží z důvodu mj. veřejného pořádku či veřejné bezpečnosti, přičemž takový zákaz nesmí sloužit „jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy“.⁹³

Dalším ustanovením dotýkající se transferu vojenského materiálu je ii) čl. 346, podle kterého stát může učinit opatření, která považuje za nezbytná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti a která jsou spjata s výrobou zbraní, střeliva a válečného materiálu nebo obchodem s nimi, avšak pouze za předpokladu, že tato opatření nepříznivě neovlivní podmínky hospodářské soutěže na vnitřním trhu s výrobky, které nejsou určeny výlučně k vojenským účelům.⁹⁴

Z výše uvedeného vyplývá, že primární právo EU tedy připouští limitaci pohybu vojenského materiálu pouze z důvodu veřejného pořádku, resp. veřejné bezpečnosti a také z důvodu podstatných zájmů bezpečnosti⁹⁵ spjatých s vojenským materiálem.⁹⁶ Při limitech přeshraničního pohybu vojenského materiálu na evropské úrovni je nezbytné důsledně rozlišovat, zda se jedná o pohyb vně (*extra*) EU či v rámci (*intra*) EU.

⁹² Srov. kapitola 3.2 Restriktivní opatření EU.

⁹³ Čl. 36 SFEU (bývalý článek 30 Smlouvy o ES).

⁹⁴ Čl. 346 SFEU (bývalý článek 296 Smlouvy o ES).

⁹⁵ K výkladu pojmu srov. Evropská komise [online]. *Interpretační sdělení o uplatňování článku 296 Smlouvy s ohledem na zadávání zakázek v oblasti obrany*. 2007 [cit. 14.11.2014].

⁹⁶ SFEU v odstavci 3 odkazuje nikoliv na Seznam vojenského materiálu, nýbrž na Seznam, jenž byl přijat dne 15. dubna 1958 jako rozhodnutí Rady 255/58. Tento seznam však zahrnuje pouze materiál, který je čistě vojenského charakteru a slouží pouze vojenským účelům (RADA EU [online]. *Extract of the Council Decision 255/58 of 15 April 1958* cit. 14.11.2014]. Více k problematice tohoto seznamu v TRYBUS, Martin. *Buying Defence and Security in Europe*. Cambridge University Press. 2014, str. 88 an.

4.2 Sekundární právo EU

4.2.1 Limity pohybu vojenského materiálu z/do třetích zemí

Hned zkraje je nutno upozornit, že by do této kapitoly správně měla být zařazena i tzv. *restriktivní opatření EU* (Embarga). S ohledem zejména na jejich časový charakter a mezinárodněpolitický smysl jsou tato zařazena odděleně, tj. v kapitole 2. Pro limitaci zbrojního podnikatele tak bude důležitý zejména společný postoj Rady 2008/944/SZBP.

4.2.1.1 Společný postoj Rady 2008/944/SZBP

Vydání Společného postoje Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu („Společný postoj“) je výsledkem procesu, který na unijní úrovni probíhal již od 90. let 20. stol. Tyto dílčí kroky Společný postoj také reflektuje ve svých úvodních ustanoveních, kde odkazuje mj. na i) Kodex chování Evropské unie o vývozu zbraní přijatý Radou v roce 1998, který, ačkoliv právně nezávazný, byl prvním počinem směrem k regulaci pohybu vojenského materiálu, a který Společný postoj *de facto* převzal. Dále je zde vazba na ii) společný postoj Rady 2003/468/SZBP, o kontrole zprostředkování obchodu se zbraněmi, jakož i na iii) Společnou akci Rady 2002/589/SZBP, o příspěvku Evropské unie k boji proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních palných a lehkých zbraní („Společná akce“).

Smyslem této Společné akce bylo *bojovat proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních palných zbraní, přispět k omezení stávajícího hromadění těchto zbraní a střeliva na úroveň slučitelnou s oprávněnými bezpečnostními požadavky zemi a vyřešit obtíže způsobené takovým hromaděním*.⁹⁷ Při bližším zkoumání, zejména pak z přílohy Společné akce vyplývá, že tato se koncentrovala pouze na ruční palné zbraně a lehké pěchotní zbraně, což v praxi znamená absenci úpravy pro další zbraně a techniku, jež naplňují kritéria vojenského materiálu.

Ale zpět ke Společnému postoji Rady. Ačkoliv se nejedná o přímo použitelný nástroj, členské státy jsou povinny zajistit, „*aby jejich vnitrostátní politiky byly v souladu s postojem Unie*“.⁹⁸ Podle MZV „*některé členské státy, a Česká republika mezi nimi, plánují vypracování nového zákona, který zajistí implementaci Společného postoje*

⁹⁷ Článek 1 Společné akce.

⁹⁸ Čl. 29 SEU.

2008/944/SZBP.⁹⁹ Smyslem Společného postoje je stanovit vysoké standardy, které budou členskými státy považovány za minimální při rozhodování o transferech vojenského materiálu. Slovy Společného postoje, tento má zabránit vývozu vojenského materiálu, který by mohl být zneužit pro mezinárodní agresi, vnitřní represi či by takový export znamenal ohrožení regionální stability.¹⁰⁰ Pro dosažení nastavených cílů stanovuje Společný postoj osm (8) kritérií, podle kterých je v členských státech hodnocen každý jednotlivý vývoz zbraní. Jedná se o následující kritéria:

- I. *Dodržování mezinárodních povinností a závazků členských států, zejména sankcí přijatých Radou bezpečnosti OSN nebo EU, dohod o nešíření a jiných tématech, jakož i dalších mezinárodních závazků.*
- II. *Dodržování lidských práv v zemi konečného určení a dodržování mezinárodního humanitárního práva touto zemí.*
- III. *Vnitřní situace v zemi konečného určení jako výsledek napětí nebo ozbrojených konfliktů.*
- IV. *Zachování regionálního míru, bezpečnosti a stability.*
- V. *Národní bezpečnost členských států a území, za které členské státy ve vnějších vztazích odpovídají, jakož i bezpečnost spřátelených a spojeneckých zemí.*
- VI. *Chování kupující země vůči mezinárodnímu společenství, zejména pokud jde o její přístup k terorismu, povahu jejích spojeneckých závazků a dodržování mezinárodního práva.*
- VII. *Existence rizika, že vojenské technologie nebo vojenský materiál budou v kupující zemi dodány jinému než deklarovanému odběrateli nebo znovu vyvezeny za nežádoucích podmínek.*

⁹⁹ MZV [online]. *Společná kritéria Evropské Unie uplatňovaná při vývozu vojenského materiálu.* [cit. 14.11.2014].

¹⁰⁰ Odst. 3 a 4 Společného postoje Rady 2008/944/SZBP, *op. cit.*

VIII. *Slučitelnost vývozu vojenských technologií nebo vojenský materiál s technickou a hospodářskou kapacitou přijímající země.*¹⁰¹

Ačkoliv na první pohled jde o jasná a samozřejmá pravidla, jejich výklad a posuzování již činí mnohé obtíže. Tak např. bod II zapovídá dodávku vojenského materiálu, který by mohl být použit pro vnitřní represi v dané zemi. Bude se tak jednat o *technologie* či *materiál*, u nichž je důvod se domnívat, že *nebudou dodány pro deklarované konečné užití nebo deklarovanému konečnému uživateli.*¹⁰² Tímto se zde otevírá značný prostor pro širokou interpretaci a následné uvážení napříč licenčními orgány členských států, neboť ve výsledku téměř vždy existuje riziko, že dané zboží doputuje do nesprávných rukou.¹⁰³ Otázkou tak zůstává, nakolik je po vyhodnocení vysoké riziko, aby byl export zamítnut.

Bod III dále neumožňuje udělení licence, ani kdyby šlo o dodávky řádným ozbrojeným složkám. Nastává tak paradoxní situace, kdy zahraniční politikou podporovaný stát se bude snažit potlačit případné vnitřní nepokoje, přičemž na základě tohoto bodu mu Česká republika, resp. zbrojní podnikatelé z ČR, nebude schopná dodat vojenský materiál k potlačení např. protivládních rebelů. Bod VII svým záběrem tvoří velmi širokou skupinu podmínek, které jsou vývozními státy posuzovány. Hodnotí se dvě (2) skupiny předpokladů. První skupinou je stručně řečeno schopnost přijímacího státu *ohlídat (využít)* dodaný vojenský materiál, přičemž druhou skupinu tvoří riziko *dalšího vývozu* třetím subjektům.

Jak z úpravy Společného postoje (a Restriktivních opatření) vyplývá, tyto nástroje limitují přeshraniční pohyb vojenského materiálu vně evropských hranic spíše široce a neurčitě, přičemž důraz je kladen na uvážení správních orgánů členských států. Jistým vodítkem by měla být tzv. *Uživatelská příručka ke Společnému postoji pro vývoz zbraní* („Uživatelská příručka“),¹⁰⁴ která má „*pomoci členským státům při uplatňování Společného postoje. Příručka Společný postoj nijak nenahrazuje, (nýbrž) pokyny*

¹⁰¹ Čl. 2 Společného postoje.

¹⁰² Čl. 2, bod 2 Společného postoje.

¹⁰³ MAZÚCH, Tomáš. *Op. cit.*, str. 29.

¹⁰⁴ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION [online]. *User's Guide to Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment*. 2009 [cit. 9.11.2014]; pro obsolentnost webových stránek MZV srov. RADA EU [online]. *Uživatelská příručka ke Kodexu chování Evropské unie pro vývoz zbraní*. 2008 [cit. 9.11.2014].

pro výklad jeho kritérií a pro provádění jeho operativních ustanovení shrnuje. Je určena především úředníkům vydávajícím vývozní licence.¹⁰⁵ Podrobnější úprava je tedy stanovena až v tuzemských právních normách, nežli na unijní úrovni.

4.2.2 Limity pohybu vojenského materiálu v rámci EU

4.2.2.1 Směrnice 2009/43/ES

Ústředním dokumentem regulující *intra* unijní pohyb vojenského materiálu¹⁰⁶ je směrnice 2009/43/ES, o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství („Směrnice“). Cílem Směrnice je zjednodušit pravidla a postupy pro transfer¹⁰⁷ vojenského materiálu uvnitř EU za účelem zajištění řádného fungování vnitřního trhu.¹⁰⁸ Směrnice totiž chápe vojenský materiál jako jakékoliv zboží, které, až na výjimky,¹⁰⁹ by mělo požívat výhodu volného pohybu zboží a služeb mezi členskými státy. Z důvodu volného trhu však bylo nutné nastavit jisté limity, které by pohyb vojenského materiálu nejenom usnadňovaly, ale zároveň také regulovaly a kontrolovaly.

Pro vytyčený nelehký cíl zavádí Směrnice několik institutů, které ovlivňují každodenní život zbrojního podnikatele. Prvním z nich je tzv. i) obecná licence,¹¹⁰ na jejímž základě lze vyvážet vojenský materiál na území jiného členského státu EU, jestliže jsou příjemcem ozbrojené síly členského státu nebo veřejný zadavatel, nebo právnická či fyzická osoba certifikovaná podle země vývozu.¹¹¹ Jedná se tedy o legální licenci k provádění transferů.¹¹² V souvislosti s výše uvedeným je nutno upozornit na skutečnost, že subjektem licence může být i fyzická osoba. Jak uvádí MPO: „*koncem*

¹⁰⁵ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION [online]. *User's Guide to Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment*. 2009 [cit. 9.11.2014]. *Op. cit.*, str. 2.

¹⁰⁶ V případě obchodu se střelnými zbraněmi, jejich součástmi, díly a střelivem a obchodování s nimi (civilní zbraně) by se aplikovalo nařízení Evropského parlamentu a Rady (EZ) č. 258/2012, ze dne 14. března 2012 („Nařízení“).

¹⁰⁷ Transferem se rozumí převoz nebo pohyb produktu pro obranné účely od dodavatele k příjemci v jiném členském státě (čl. 3, bod 2, Směrnice). Pro účely jednotné terminologie však tato práce operuje s termínem pohyb.

¹⁰⁸ Čl. 1, bod 1 Směrnice

¹⁰⁹ Tyto výjimky tvoří články 36 nebo 346 SFEU. Srov. kapitola 2.2.

¹¹⁰ Čl. 5 Směrnice.

¹¹¹ Dalšími důvody je pohyb vojenského materiálu pro účely předvádění vzorků zboží a výstav, resp. účely údržby nebo opravy vojenského materiálu.

¹¹² MAZÚCH, Tomáš. *Op. cit.*, str. 19.

roku 2013 bylo 202 právnických a jedna fyzická osoba držiteli povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem.¹¹³

Dalším institutem je tzv. ii) souhrnná licence k transferu, na jejímž základě lze vyvážet vojenský materiál více příjemcům v jednom nebo více členských státech.¹¹⁴ Členské státy určí v každé souhrnné licenci k transferu vojenský materiál nebo jejich kategorie, na které se tato licence vztahuje, a autorizované příjemce nebo kategorii příjemců, kteří se mohou nacházet i ve více členských státech. Licence se uděluje na dobu tří (3) let, kterou může daný členský stát prodloužit.¹¹⁵ Licence je vhodná pro dlouhodobé a pravidelné dodávky vojenského materiálu. „Její využití tak může směřovat např. k dodávkám některých služeb (např. výcviková a školicí činnost), případně dodávkám náhradních dílů.“¹¹⁶

Rozsahem „nejmenší“ co do pohybu vojenského materiálu je tzv. iii) individuální licence k transferu.¹¹⁷ Jak název napovídá, prostřednictvím této licence je zbrojní podnikatel „oprávněn provádět vývoz vojenského materiálu k jednomu určitému příjemci v jiném členském státě EU.“¹¹⁸ Podmínky stanovené Směrnicí se podobají kritériím Společného postojů upravující pohyb vojenského materiálu vně EU, avšak s tím rozdílem, že v rámci *intra* unijního pohybu stačí licence jediná, což naplňuje výše zmíněný cíl Směrnice - ulehčení pohybu vojenského materiálu v rámci EU.

S bodem i) je úzce spjata problematika tzv. iv) certifikace,¹¹⁹ která stanoví spolehlivost přijímajícího podniku, zejména pokud jde o jeho schopnost dodržet vývozní omezení vojenského materiálu získaného na základě licence k transferu od jiného členského státu, přičemž hodnoceny jsou zejména „solidnost“ a kredibilita přijímajícího podniku. Certifikace tak najde uplatnění pro zbrojní výrobní podniky, pro které půjde o výrazné zjednodušení v pohybu vojenského materiálu.¹²⁰ Jelikož orgány státní správy kladou velký důraz na proces udělování certifikace, vyžádá si MPO

¹¹³ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013*. Op. cit., str. 5.

¹¹⁴ MPO [online]. *Základní informace oddělení vojenského materiálu* [cit. 15.11.2014].

¹¹⁵ Čl. 6 Směrnice.

¹¹⁶ MAZÚCH, Tomáš. Op. cit., str. 18.

¹¹⁷ Čl. 7 Směrnice.

¹¹⁸ MPO [online]. *Základní informace oddělení vojenského materiálu*. Op. cit.

¹¹⁹ Čl. 9 Směrnice.

¹²⁰ Certifikovaný příjemce má následně usnadněn přísun vojenského materiálu nezbytného pro svou další výrobu.

závazná stanoviska od dalších orgánů – Ministerstva vnitra, Ministerstva obrany a Generálního ředitelství cel.¹²¹ MPO nadto upozorňuje, že „věnuje obzvláštní pozornost sledování nově certifikovaných příjemců v dodržování právních norem, a to zejména během prvního roku poté, co byl certifikát vydán poprvé“.¹²²

Směrnice v čl. 11 dále modifikuje celní řízení, kdy opravňuje členský stát pozastavit vývoz vojenského materiálu až na dobu třiceti (30) dnů, resp. v případě nutnosti může stát úplně zabránit vývozu vojenského materiálu z EU uskutečňovanému přes jeho území, a to z důvodů i) nezohlednění všech informací v rámci udělení licence či ii) podstatné změny okolností.

V neposlední řadě Směrnice upravuje informační povinnost mezi členskými státy,¹²³ která je však upravena velmi obecně. Právě v této oblasti existuje potenciál pro zefektivnění kontroly pohybu vojenského materiálu. V úvahu tak přichází např. *centrální evropský systém*, který by shromažďoval informace o zbrojních podnikatelích s vojenským materiálem a jednotlivých transferech. Ze získaných dat by následně šlo analyzovat rizikovost konečných uživatelů, tranzitních a cílových zemí či hodnotit ekonomické chování zbrojních podnikatelů *intra* EU.¹²⁴ Získaná data by tak posloužila pro optimalizaci a evaluaci zbrojních přeshraničních pohybů v rámci EU.

4.2.3 Shrnutí

Při vzájemném srovnání výše uvedených dokumentů¹²⁵ lze vyvodit několik závěrů. Celkově hodnotím evropskou úpravu regulující pohyb vojenského materiálu jako zdařilou (zejména z důvodu snížení administrativní zátěže), nicméně tato vykazuje jisté nedostatky.¹²⁶ EU klade důraz zejména na volný pohyb zboží uvnitř EU, čemuž odpovídá podrobnost Směrnicí nastavených norem. Vnitřní zbrojní trh je tak zásluhou jednoduchosti transferů vystaven otevřené soutěži, což je ve výsledku více než pozitivní, jelikož nutí zbrojní podnikatele zlepšovat kvalitu svých produktů a snižovat výrobní náklady, např. prostřednictvím inovací.

¹²¹ § 22h, odst. 1 ZOVM.

¹²² MPO [online]. *Certifikace příjemců je klíčovým prvkem zjednodušeného systému udělování licencí* [cit. 30.11.2014].

¹²³ Čl. 12 Směrnice.

¹²⁴ DVOŘÁK, Ondřej. *Op. cit.*, str. 28.

¹²⁵ Společný postoj, Směrnice a Nařízení.

¹²⁶ Více v kapitole 6.

Na druhou stranu Společný postoj, tj. regulace pohybu vojenského materiálu vně EU, je ve srovnání se Směrnicí pouhou „všeobecnou deklarací“. EU tak *de facto* rezignuje na tvorbu přesnějších pravidel pro pohyb vojenského materiálu vně EU.¹²⁷ V této souvislosti je třeba si uvědomit, že mezi prvních patnáct (15) největších zbrojních exportérů se řadí sedm (7) zemí, jež jsou státy EU,¹²⁸ čímž se EU nepřímo stává jedním z hlavních aktérů na poli mezinárodní bezpečnosti, resp. obchodu s vojenským materiálem. Nutno však také ocenit, že bezpečnostně a zejména politicky exponované případy pohybu vojenského materiálu jsou operativně regulovány prostřednictvím restriktivních opatření – Embarg.

¹²⁷ MAZÚCH, Tomáš. *Op. cit.*, str. 23.

¹²⁸ Jedná se o: Německo, Francii, Velká Británie, Španělsko, Itálie, Švédsko a Nizozemsko (SIPRI [online]. *Largest exporters 2009–2013* [cit. 16.11.2014]).

5 Tuzemská úprava nakládání s vojenským materiálem

Nejvýznamnějším tuzemským předpisem upravujícím přeshraniční nakládání s vojenským materiálem je již v předchozích kapitolách zmíněný ZOVM, který je dále doplněn prováděcím předpisem k některým ustanovením ZOVM - vyhláškou č. 210/2012 Sb.¹²⁹

Samotné vnitrostátní nakládání s vojenským materiálem je pak upraveno zákonem č. 229/2013 Sb., o nakládání s bezpečnostním materiálem,¹³⁰ který se ZOVM částečně dotýká, resp. zákonem č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu.¹³¹

5.1 Limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu dle ZOVM

Základním předpisem pro přeshraniční nakládání s vojenským materiálem je ZOVM, jenž pro tento druh podnikání stanovuje několik obligatorních kroků.

Povolovací režim v ČR je dvoustupňový, na základě čehož lze rozdělit podmínky limitující pohyb vojenského materiálu do dvou na sebe navazujících oblastí – i) povolení pro obchod s vojenským materiálem a ii) licence¹³² pro provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem.

Z úvodních ustanovení týkající se oblastí vztahů, jež ZOVM upravuje, je zřejmé, že tento cílí právě na přeshraniční pohyb vojenského materiálu, neboť za zahraniční obchod s vojenským materiálem považuje jednak i) vývoz a dovoz vojenského materiálu z ČR do jiného než členského státu EU, dále ii) nákup vojenského materiálu od zahraniční osoby, prodej vojenského materiálu, jakož i plnění dalších závazků vůči zahraniční osobě a přijímání dalších plnění od zahraniční osoby, jejichž předmětem je vojenský materiál, pokud jde o obchod s vojenským materiálem ve vztahu k jiným než členskými státy EU, iii) transfer vojenského materiálu uvnitř Evropské unie, ale

¹²⁹ Která je s účinností od 17. května 2014 novelizována vyhláškou č. 85/2014 Sb. Touto vyhláškou dochází zejména k novelizaci přílohy č. 1 (Seznam vojenského materiálu) a přílohy č. 4 (Rozsah informací o využívání licencí).

¹³⁰ Vzhledem k zaměření zákona o nakládání s bezpečnostním materiálem pouze na vnitrostátní nakládání, nebude tento předmětem zkoumání.

¹³¹ V případě, že se jedná o produkty, které spadají do působnosti tohoto zákona.

¹³² V české právní úpravě neexistuje žádný právní předpis, který by všeobecně stanovil podmínky pro vydávání povolení k vývozu či dovozu zboží. Takovým zákonem byl zákon č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení, který rozlišoval licenci automatickou, neautomatickou a bezpečnostní (KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Op. cit.*, str. 101).

i iv) zprostředkování činností uvedených pod body i-iii; dále pak v) nákup vojenského materiálu v zahraničí a jeho následný prodej do jiného než členského státu EU. V neposlední řadě se za obchod také považuje písemný projev vůle směřující k uzavření smluv ve výše uvedených případech.

Zahraniční osobou je při odkazu ZOVM na již neúčinný zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „Obchodní zákoník“) myšlena *fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem mimo území České republiky*.¹³³ Tomu také odpovídá dikce zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „Občanský zákoník“), který problematiku vyjasňuje v § 3024 odst. 1. Zde nezbývá než doporučit zákonodárci aktualizování stávajících předpisů dle „nového“ Občanského zákoníku.

Jakkoliv je vymezení obchodu s vojenským materiálem pojato velmi široce, což je jistě z hlediska kontroly pohybu vojenského materiálu přínosné, ZOVM dále upřesňuje, že obchodem nejsou myšleny transakce při působení ozbrojených složek ČR v zahraničí na základě vyhlášených mezinárodních smluv nebo v rámci humanitární či rozvojové pomoci.¹³⁴

5.1.1 Povolovací režim obchodu s vojenským materiálem

Z definice obchodu s vojenským materiálem vyplývá, že za tento se chápe i samotné jednání s partnery, resp. projev vůle směřující k uzavření smluv. Zbrojní podnikatel tedy není oprávněn ani jednat o případném obchodě, aniž by byl držitelem povolení.

Věcně příslušným orgánem státní správy ve věcech udělování povolení je MPO – Licenční správa, která je však v povolovacím řízení vázána závaznými stanovisky dotčených orgánů, kterými jsou i) MZV, ii) Ministerstvo vnitra („MV“) a iii) Ministerstvo obrany („MO“) (společně jen „Dotčené orgány“). Dotčené orgány se vyjadřují vždy pouze v rámci své působnosti, přičemž ve svém stanovisku vysloví buď souhlas, nebo nesouhlas. Jelikož se jedná o stanovisko závazné, je zřejmé, že kterýkoli z dotčených orgánů může „zajistit“ zamítavé rozhodnutí, přičemž proti takovému rozhodnutí nelze podat řádný opravný prostředek – rozklad.¹³⁵

¹³³ § 21 odst. 2 Obchodního zákoníku.

¹³⁴ § 3 ZOVM.

¹³⁵ § 12 ZOVM.

Povolení může být uděleno osobě právnické, ale „nově“ též i osobě fyzické.¹³⁶ Nakolik je toto vhodným řešením zůstává otázkou pro diskusi. V § 7 jsou stanoveny podmínky, které musí žádající právnická osoba splňovat. „Osobnostní“ požadavky se nevztahují pouze na členy statutárního orgánu, nýbrž i na prokuristy, zakladatele, základající členy či zřizovatele právnické osoby. Důležitým kritériem je poměr základního kapitálu právnické osoby, jenž není více než z 49% tvořen vklady pocházejícími od zahraničních osob s výjimkou vkladů od zahraničních osob se sídlem nebo bydlištěm v některém z členských států EU.¹³⁷ Požadavky na podnikající fyzickou osobu se použijí obdobně, přičemž taková osoba musí být i) občanem ČR a ii) mít trvalý pobyt na území ČR.

Jedním z nastolených požadavků je získání tzv. lustračního osvědčení¹³⁸ a bezpečnostní prověrky vydávané Národním bezpečnostním úřadem („NBÚ“) podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti ve stupni Důvěrné či vyšší.¹³⁹

Lustrační osvědčení se dle mnohých¹⁴⁰ stává obsolentní normou, která „mladší“ zbrojní podnikatele, resp. členy jejich statutárních orgánů a všechny dotčené osoby, pouze formálně a administrativně zatěžuje. Lustrační osvědčení je požadováno zejména pro výkon činnosti v orgánech státní správy, státních podnicích či v úřadech územních samosprávných celků.¹⁴¹ Otázkou tak zůstává, zda má tento požadavek smysl i pro subjekty soukromého práva s ohledem na dnešní dobu. Příslušným orgánem pro vystavení lustračního osvědčení je MV.

Navzdory výše uvedené výtce dle mého názoru odpovídají požadovaná kritéria, zejména pak bezpečnostní prověrka, plně smyslu zákona – tedy důsledné regulaci nakládání s vojenským materiálem s ohledem na obchodní, obranné, bezpečnostní a zahraničně politické zájmy České republiky.

ZOVM obsahuje standartní požadavky týkající se žádosti o vydání povolení. Specifikem však je požadavek na uvedení konkrétního, v budoucnu obchodovatelného,

¹³⁶ Povolení pro fyzické osoby vychází ze Směrnice (viz kapitola 4.2.2).

¹³⁷ § 7 ZOVM.

¹³⁸ § 2 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích ČR (Lustrační zákon).

¹³⁹ § 9, odst. 2, písm. d ZOVM.

¹⁴⁰ Srov. HOUDA, Přemysl. Má lustrační zákon stále smysl? [online]. *Česká pozice. Internetový magazín deníku Lidové Noviny a serveru Lidovky.cz*. 2014 [cit. 22.11.2014].

¹⁴¹ Srov. § 1 Lustračního zákona.

vojenského materiálu dle Seznamu vojenského materiálu uvedeného ve Vyhlášce. Žadatel také musí kromě specifikace vojenského materiálu uvést seznam zemí, se kterými bude v budoucnu obchodováno. Při žádosti tak lze uvést více položek pro více zemí. Jak dodává Hynek¹⁴²: „*tento požadavek vede pouze k tomu, že žadatelé o povolení uvádějí do seznamu všechny země kromě embargovaných*“.¹⁴³

Při splnění všech náležitostí a absenci důvodů pro neudělení vydá příslušný orgán povolení, které je časově neomezené a nepřenosné. Vzhledem k tomu, že např. bezpečnostní prověrka je platná jen po určitou dobu, kontroluje MPO i to, zda jsou zde stále podmínky pro vydání povolení.¹⁴⁴ Jak uvádí MPO, „*v poslední době se množí případy porušení zákona (ZOVM) tím, že držitel povolení přestane splňovat podmínky k držení povolení (...) z důvodu, že jednomu nebo více zástupcům statutárního orgánu, členům dozorčích rad a prokuristům pozbyla platnost osvědčení fyzické osoby pro stupeň utajení "Důvěrné" nebo vyšší, které jsou vydávány (NBÚ). Držitel povolení musí splňovat všechny zákonem stanovené podmínky pro vydání povolení po celou dobu platnosti povolení, a proto je třeba u dokladů vydávaných NBÚ brát v úvahu lhůty pro jejich vydání*“.¹⁴⁵

Nadto je zbrojní podnikatel zatížen informační povinností o jakékoliv změně údajů obsažených v žádosti o vydání povolení nebo dokladech připojených k žádosti.¹⁴⁶ Pro udržení povolení je nutné stále splňovat podmínky stanovené v ZOVM, který v § 13 upravuje tři (3) okruhy důvodů pro zánik *povolení*. Jedná se o i) zánik či ukončení činnosti zbrojního podnikatele, ii) rozhodnutí o úpadku zbrojního podnikatele a iii) rozhodnutí MPO v případě, že zbrojní podnikatel v povolovacím řízení neuvedl správné údaje nebo přestal splňovat předpoklady nebo obchodní a bezpečnostně-politické zájmy ČR tak vyžadují nebo došlo k porušení mezinárodního, evropského či tuzemského práva v souvislosti s vojenským materiálem.

¹⁴² Předseda Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu ČR.

¹⁴³ Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem, In: DVOŘÁK, Ondřej: *Op. cit.*, str. 44.

¹⁴⁴ § 23 ZOVM.

¹⁴⁵ MPO [online]. *Upozornění pro držitele povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem* [cit. 15.2.2015].

¹⁴⁶ § 10 ZOVM.

Získání a udržení povolení je náročný proces. Povolení zbrojní podnikatel potřebuje k tomu, aby mohl legálně vstupovat do jednání s obchodními partnery a, v případě kladného výsledku jednání, také žádat o konkrétní licenci.

5.1.2 Provádění obchodu s vojenským materiálem do třetích zemí

Z hlediska obchodování s vojenským materiálem je nutno rozlišovat, zda se jedná o obchod směřující za vnější hranice EU či jde o transakce v rámci EU. Ačkoliv v obou případech je zbrojní podnikatel povinen získat povolení, jež je samo náročným procesem, druhý stupeň povolovacího řízení se již liší. Logickým výsledkem je poté licenční režim pro obchodování vně EU, kterému je věnována následující podkapitola.

5.1.2.1 Žádost o udělení licence

V případě, že zbrojní podnikatel již získal povolení, je dále povinen obdržet licenci pro provádění konkrétního zahraničního obchodu s vojenským materiálem, resp. pro každou smlouvu, jejímž předmětem je obchod s vojenským materiálem.¹⁴⁷ Z návěti § 14 ZOVM však vyplývá, že potřeba licence se vztahuje jen pro právnické osoby. Zbrojní podnikatel – fyzická osoba tak licenci nemůže získat, ačkoliv jí svědčí již udělené povolení. Směrnice¹⁴⁸ přiznává právo obchodovat s vojenským materiálem i fyzickým osobám, nicméně toto se týká pouze transferů uvnitř EU, nikoliv však se třetími zeměmi. Důsledek tuzemské právní úpravy je tedy takový, že zbrojní podnikatel – fyzická osoba, není oprávněn obchodovat s vojenským materiálem ve vztahu k zemím mimo EU.

Žadatel ve své žádosti je povinen uvést následující údaje:

- informace o žadateli zahrnující kromě identifikačních údajů také např. číslo povolení;
- přesnou specifikaci vojenského materiálu včetně množství vojenského materiálu; v jistých případech také evidenční či výrobní čísla zboží;
- identifikace smluvního partnera a konečného uživatele;
- názvy států, v nichž se nachází kontrahenti nebo ze kterých vojenský materiál pochází;

¹⁴⁷ § 14 odst. 2 ZOVM.

¹⁴⁸ Čl. 3, bod 3 a 4 Směrnice 2009/43/ES.

- nabídkovou či smluvní cenu za jednotku množství vojenského materiálu a celkovou cenu;
- místo uložení vojenského materiálu, jde-li o významný vojenský materiál.¹⁴⁹

Z uvedených požadavků je patrné, že žádost o licenci je o mnoho podrobnější než údaje uváděné v povolení. Licence je vydávána na určitou dobu, kdy je na žadateli, aby správně odhadl celkovou dobu plnění např. v případě opakovaného plnění. Ze zákonných požadavků je nejvíce kontroverzní požadavek na uvedení ceny transakce v českých korunách. Tento údaj z hlediska posuzování obchodních či bezpečnostně-politických zájmů dle mého názoru nehraje roli, přičemž jde mnohdy o obchodní tajemství, které bývá touto cestou ohroženo. Ačkoli je cena důležitá pro statistické údaje, přesné uvádění hodnoty transakce by bylo možno nahradit např. formulářovou možností zahrnující kategorie hodnot obchodu rozdělené dle řádových rozmezí.

Žádost o udělení licence má být dále doložena i) návrhem na uzavření smlouvy anebo uzavřenou smlouvou,¹⁵⁰ ii) dokladem o konečném užití ne starším než 12 měsíců a popř. iii) dalšími údaji identifikujícími vojenský materiál, pokud je to nezbytné pro řádné posouzení žádosti.¹⁵¹

O jak složitou proceduru se jedná, ilustrativně demonstruje postup v případě uvádění hodnoty transakce v korunách. Na dotaz zbrojního podnikatele „*Jak řešit v případě změny kurzu české koruny vůči cizí měně s celními úřady při celním řízení odlišně deklarovanou cenu prováděného zahraničního obchodu s vojenským materiálem od ceny uvedené na udělené licenci?*“ odpovědělo MPO následovně: „*V uvedeném případě držitel licence při celním řízení předloží spolu s celním prohlášením, příslušnou udělenou licenci a dalšími požadovanými podklady (tj. kupní smlouvu s uvedenou cenou předmětného obchodu, apod.) i kurzovní lístek ČNB ze dne podání žádosti o udělení licence s provedeným přepočtem na českou korunu. Dále držitel licence předloží*

¹⁴⁹ § 20 ZOVM.

¹⁵⁰ § 15, odst. 4, písm. a) ZOVM.

¹⁵¹ Tamtéž.

*aktuální kurzovní lístek ČNB a přepočítání dle aktuálního kurzu cizí měny na českou korunu ke dni uskutečňované celní deklarace.*¹⁵²

5.1.2.2 Vydání licence

Stejně jako u povolení, také licenční řízení je podmíněno kladnými závaznými stanovisky i) MZV z hlediska zahraničně politických zájmů ČR a dodržování mezinárodních závazků ČR, ii) MV z hlediska veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany obyvatelstva a iii) MO z hlediska zajišťování obrany České republiky, jde-li o významný vojenský materiál. Na rozdíl však od povolení řízení lze u licenčního řízení podat opravný prostředek proti negativnímu rozhodnutí MPO.

Za předpokladu, že MPO licenci vydá, má zbrojní podnikatel informační povinnost vůči MPO týkající se využití licence. V případě, že nebude licence použita nebo na základě které již byl splněn účel, pro který byla udělena, nebo již platnost skončila, je zbrojní podnikatel povinen tuto vrátit MPO do 15 dnů. V případě, že se zbrojní podnikatel dozví o okolnostech, které brání využít udělenou licenci, je taktéž do 15 dnů povinen sdělit tuto skutečnost písemně MPO.¹⁵³

5.1.2.3 Neudělení a odnětí licence

ZOVM taxativně stanovuje důvody, pro které lze licenci neudělit, přičemž tyto odpovídají důvodům pro neudělení povolení. Licence nebude udělena, pokud zbrojní podnikatel alternativně i) nesplní náležitosti dané zákonem, ii) poruší závažným způsobem předpisy EU či ČR nebo iii) jsou zde zahraničně-politické nebo obchodní zájmy ČR nebo vyžaduje-li tak ochrana veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany obyvatelstva. Z prakticky identických důvodů může být licence odejmuta, přičemž ZOVM zde navíc nabízí institut tzv. pozastavení čerpání licence, kdy na návrh dotčeného orgánu může být licence pozastavena¹⁵⁴ na nezbytně nutnou dobu, přičemž opravný prostředek proti rozhodnutí o pozastavení čerpání licence nemá odkladný účinek.

¹⁵² MPO [online]. *FAQ - často kladené dotazy ze strany držitelů licence k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem* [cit. 15.2.2015].

¹⁵³ § 17 ZOVM.

¹⁵⁴ Na žádost Ministerstva zahraničních věcí Licenční správa MPO v září 2013 pozastavila vývoz vojenského materiálu do Egypta, a to v souvislosti se zhoršující se situací v region (MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013. Op. cit., str. 5).*

Z uvedeného vyplývá, že ačkoliv je uvážení dotčených orgánů velice široké, vzniká po splnění všech náležitostí na licenci právní nárok.¹⁵⁵

Spornou otázkou bylo, zda za předpokladu, že je povolení nepřenositelné a striktně vázáno na konkrétní subjekt, toto platí i pro licenci. Vzhledem k tomu, že ZOVM v této souvislosti mlčí, je nutné hledat závěr v judikatuře, kterou poskytl Městský soud v Praze, když judikoval:

„Rozhodnutím o udělení licence podle (ZOVM), je založen veřejnoprávní vztah mezi státem reprezentovaným příslušným orgánem státní správy a subjektem, jemuž je licence udělena. Subjekt, kterému byla licence udělena, nemůže licenci svým vlastním úkonem převést na jiný subjekt. K tomu, aby oprávnění vyplývající z udělené licence přešlo na právního nástupce, by bylo třeba, aby zákon výslovně tuto otázku upravoval; nečiní-li tak, je nutno vycházet z toho, že oprávnění z udělené licence může využívat pouze ten subjekt, jemuž byla licence udělena.“¹⁵⁶

5.1.3 Provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem uvnitř EU

Předchozí kapitola se zabývala pohybem vojenského materiálu do/z třetích zemí. Pro obchody v rámci EU nabízí ZOVM usnadnění pohybu vojenského materiálu prostřednictvím zjednodušení v podobě licencí a certifikace, vycházejí při tom ze Směrnice 2009/43/ES. ZOVM tak rozeznává licenci obecnou, souhrnnou a individuální.

5.1.3.1 Licence pro obchodování s vojenským materiálem

Obecná licence je určena pro držitele povolení, který se zaregistruje u MPO. Podstatou ulehčení je nutnost registrace pouze před prvním transferem, avšak za podmínky, že i) příjemce je součástí ozbrojených sil členského státu nebo je veřejným zadavatelem, který provádí nákupy výlučně pro ozbrojené síly členského státu, ii) příjemcem je právnická nebo fyzická osoba certifikovaná,¹⁵⁷ iii) transfer je uskutečněn pro účely předvádění vzorků zboží, hodnocení nebo výstav, kdy tímto se mj. rozumí poskytování informací při školeních, přednáškách nebo seminářích,

¹⁵⁵ SVOBODA, Vojtěch. *Právo mezinárodního obchodu se zbraněmi: Česká republika a Evropská Unie*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, str. 34.

¹⁵⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2006, čj. 10 Ca 62/2005-40 [1206/2007 Sb. NSS].

¹⁵⁷ Viz kapitola 5.1.3.2 Certifikace.

při činnostech spojených s výzkumem, vývojem, konstrukcí, projekčními pracemi a výrobou; nebo iv) transfer je uskutečněn pro účely údržby nebo opravy vojenského materiálu, což zahrnuje vysílání odborníků a pohyb vojenského materiálu při činnostech spojených s výrobou, úpravami, instalací, opravami, údržbou, servisem, reklamacemi, školením a výcvikem obsluh, použitím a ovládním vojenského materiálu, přičemž však předmět údržby a opravy se musí vrátit na území České republiky,¹⁵⁸ čímž je zamezeno obcházení zákona s využitím ustanovení o údržbě. V případě obchodování s držitelem certifikátu je dodavatel povinen ještě před prvním transferem ověřit, že příjemce transferu je certifikovaný.¹⁵⁹ Odpovědnost za řádné provedení tak spočívá na dodavateli. Podobně jako u licence pro obchodování se třetími zeměmi může správní úřad (MPO) rozhodnout z taxativně vymezených důvodů o pozastavení transferu k příjemci.

Druhým typem licence je tzv. *souhrnná licence* s platností tři (3) roky, která na rozdíl od obecné licence je vydávána na žádost, přičemž zbrojnímu podnikateli umožňuje provádět obchod s vojenským materiálem s více příjemci v jednom nebo více členských státech EU. Obdobě jako u licence je pro rozhodnutí MPO třeba závazného stanoviska MV, resp. i MO.¹⁶⁰

Třetím typem je *licence individuální*, na kterou jsou kladeny podobné podmínky jako na licenci souhrnnou. Individuální licence se však odlišuje tím, že opravňuje provést transfer právě jednomu určitému příjemci. Z uvedeného vyplývá omezení rozsahu licence pouze na jednoho příjemce a pouze na jeden transfer.¹⁶¹ Na všechny tři (3) typy licencí, pokud ZOVM nestanoví odlišný postup, jsou kladeny stejné nároky jako na licenci vztahující se k obchodu se třetími zeměmi.¹⁶²

¹⁵⁸ § 22b ZOVM.

¹⁵⁹ § 22b, odst. 8 ZOVM.

¹⁶⁰ Závazné stanovisko MO je vyžadováno, jde-li o významný vojenský materiál podle § 20 ZOVM. Za tento se považuje VM *významný z hlediska efektivnosti jeho bojového použití anebo jeho množství*, přičemž konkrétní určení stanoví prováděcí předpis, kterým je již citovaná Vyhláška č. 210/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Významný VM je pak uveden v příloze č. 2 Vyhlášky.

¹⁶¹ 22d ZOVM.

¹⁶² § 22e ZOVM.

5.1.3.2 Certifikace

Za předpokladu, že i) zbrojní podnikatel uvádí na trh pod vlastním názvem nebo obchodní značkou vojenský materiál, přičemž ii) využívá vojenský materiál přijatý na základě obecných licencí k transferu pro vlastní výrobu a zdrží se jejich opětovného transferu nebo vývozu, iii) je držitelem povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem a iv) doloží spolehlivost prostřednictvím patřičných dokladů a písemného závazku, může zbrojní podnikatel pro svou činnost využívat tzv. *certifikát*. Na základě certifikace pak používá „*certifikovaný příjemce (...) vojenský materiál přijatý na základě obecných licencí k transferu uvedených v § 22b zákona pro vlastní výrobu a může jej jako takový opětovně převádět nebo vyvážet pouze pro účely údržby nebo opravy.*“¹⁶³

Vydání certifikátu předchází postup, při kterém MPO zjišťuje spolehlivost příjemce, pokud jde o jeho schopnost dodržet vývozní omezení vojenský materiál na základě licence k transferu od jiného členského státu.¹⁶⁴ Za tímto účelem si opět MPO vyžádá závazná stanoviska dotčených orgánů. V tomto případě se kromě MV a MO vyjadřuje také Generální ředitelství cel z hlediska dodržování dovozních a vývozních opatření. Úprava je to logická, neboť je nutné připomenout, že se jedná o pohyb uvnitř EU, nikoliv do třetích států, kde je dotčeným orgánem MZV. Certifikát se vydává na dobu pěti (5) let, přičemž je platný na území České republiky, i když byl vydaný v jiném členském státě. Certifikát je vydáván MPO v české a anglickém jazyce.¹⁶⁵ Osobně jsem nenalezl vysvětlení právě pro tuto kombinaci jazyků. EU má celkem dvacet čtyři (24) oficiálních a pracovních jazyků, přičemž jen pro zajímavost Evropská komise používá ke svým vnitřním záležitostem tři (3) procedurální jazyky. Jsou jimi angličtina, francouzština a němčina.¹⁶⁶ Vzhledem k tomu, že „*nejvíce občanů EU ovládá jakožto první cizí jazyk angličtinu*“,¹⁶⁷ byla tato zvolena nejspíše právě s ohledem na svoji rozšířenost a univerzálnost.

Stejně jako licence je i certifikát nepřenosný. Vzhledem k charakteru oprávnění podléhá držitel certifikátu informační povinnosti vůči MPO co do změn, které by mohly

¹⁶³ MPO [online]: *Certifikace příjemců je klíčovým prvkem zjednodušeného systému udělování licencí. Op. cit.*

¹⁶⁴ § 22g ZOVM.

¹⁶⁵ § 22h odst. 4 ZOVM.

¹⁶⁶ Evropská komise [online]. *Časté dotazy týkající se jazyků v Evropě* [cit. 30.11.2014].

¹⁶⁷ Evropská komise [online]. *Časté dotazy týkající se jazyků v Evropě* [cit. 30.11.2014].

ovlivnit platnost nebo obsah osvědčení-certifikátu. S uvedeným tak souvisí i případy zániku certifikátu, který zaniká i) rozhodnutím o úpadku, ii) uplynutím doby, iii) úmrtím fyzické osoby a zánikem právnické osoby, iv) vrácením certifikátu či v) rozhodnutím MPO o zrušení jeho platnosti.¹⁶⁸ Zákodárce v posledním bodě, ve srovnání s § 19 ZOVM, zvlášt' neupravil řádný opravný prostředek proti rozhodnutí MPO. Podaný rozklad proti rozhodnutí týkající se intra-unijního pohybu vojenského materiálu tak již bude mít odkladný účinek.¹⁶⁹

Netřeba zdůrazňovat, že výše uvedený proces schvalování, povolování, certifikace či udělování licencí je vysoce formalizovanou činností, kterou úzce vymezuje ZOVM při stanovení náležitostí jednotlivých žádostí.

5.1.4 Shrnutí

Česká úprava zahraničního pohybu vojenského materiálu je dle ZOVM dosti propracovaná, zejména co do náležitostí kontrolních a povolovacích procesů. Na výše uvedeném procesu však lze pozorovat velkou míru uvážení jednotlivých (dotčených) orgánů vyjadřujících se k danému případu bez ohledu na to, zda se jedná o povolení, licenci či certifikaci. Vzhledem k omezené míře přezkumu či opravných prostředků, avšak i za jejich použití, je zbrojní podnikatel ohrožen v dané transakci právě uvážením jednotlivých orgánů. Je tedy logické, že u jednotlivých dotčených orgánů sledující svůj úhel pohledu na problematiku, absentuje komplexní pohled na danou situaci, což často vede k nenapravitelným škodám.

Na druhou stranu nutno zdůraznit, jak vyplývá z Výroční zprávy MPO, tuzemská právní úprava v mnohém život zbrojních podnikatelů usnadňuje. Právě díky implementaci Směrnice 2009/43/ES do ZOVM s účinností od 30. června 2012 došlo ke snížení administrativních úkonů a tím i usnadnění pohybu vojenského materiálu v těch případech, kdy české subjekty realizují obchod s partnery ze členských států EU, což se výrazně projevilo v roce 2013 na počtu správních řízení.¹⁷⁰ Jednalo se především o zrušení dovozních licencí v rámci transferu mezi státy EU.

Další usnadnění představuje také implementovaná Směrnice v té části, podle které vývozní licence k transferu, udělená příslušným orgánem státu, platí v celé EU s tím,

¹⁶⁸ § 22j ZOVM.

¹⁶⁹ § 152 odst. 4 s použitím § 85 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

¹⁷⁰ Viz negativní trendy v kapitole 6.3.1.

že k průvozu přes jiné členské státy nebo ke vstupu na území jiných členských států by z jejich strany již neměla být vyžadována žádná další povolení.¹⁷¹

Jak vyplývá ze statistiky MPO,¹⁷² vývoz vojenského materiálu zahraničním osobám v posledních letech narůstá, což je mj. způsobeno právě díky snížení administrativních nároků na zbrojní podnikatele a zjednodušení *intra* unijní spolupráce.

5.2 Novela ZOVM

Týden před uzavřením rukopisu této práce byl sněmovně předložen návrh novely ZOVM („Novela“),¹⁷³ o které politici v souvislosti s vývojem situace v České republice často hovořili. Vzhledem k omezenému rozsahu práce a dlouhému legislativnímu procesu se zde zaměřím pouze na klíčové okruhy navrhované úpravy, která má být technického charakteru.

I. *Revize definice vojenského materiálu.*

Stávající definice¹⁷⁴ zjevně nevyhovuje požadavkům soudobé praxe, následkem čehož se upouští od stanovení vojenského materiálu na základě, mimo jiného, toho, zda je hromadně užíván v ozbrojených silách nebo bezpečnostních sborech k zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti státu. Zachována tak bude pouze podmínka, že materiál musí být uveden v Seznamu vojenského materiálu; tento seznam jednoznačně stanoví parametry pro každý výrobek, přičemž tyto parametry jsou rozhodující pro určení, zda se jedná o vojenský materiál, či nikoliv.

II. *Zjednodušená licence.*

Zavádí se tzv. zjednodušené licence pro dovozy a vývozy vojenského materiálu za účelem předvádění vzorků na veletrzích, výstavách a prezentacích, účasti na výběrových řízeních nebo pro testování, zkoušení a hodnocení.

¹⁷¹ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013*. Op. cit., str. 5.

¹⁷² Tamtéž, příloha č. 6.

¹⁷³ Sněmovní tisk č. 408.

¹⁷⁴ Viz kapitola 1.1.1.

III. *Omezená platnost povolení a licencí*

Povolení bude vydáno na dobu určitou pěti (5) let¹⁷⁵ a licence na tři (3) roky.

IV. *Vývoz vojenského materiálu MV a MO na základě usnesení vlády*

Vývoz a prodej vojenského materiálu bude možné provést na základě usnesení vlády, kdy tento vývoz bude moci realizovat buď MV, nebo MO, a to přímo bez nutnosti využití prostředníka.

V. *Rozšíření povolení*

Povolení k obchodování bude možné rozšířit jak o teritoria, tak i o skupiny vojenského materiálu.

VI. *Potvrzení o bezdlužnosti*

Žadatel o povolení má novou povinnost doložit, že nemá žádné nedoplatky u orgánů Finanční správy, Celní správy a to na i) pojistném a ii) na penále na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

VII. *Revize správních poplatků*

Rozšiřuje se seznam úkonů, které podléhají zpoplatnění, přičemž se správní poplatky zvyšují.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Povolení vydaná na dobu neurčitou zanikají uplynutím 5 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o jejich udělení (Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, str. 52).

¹⁷⁶ Např. za vydání povolení namísto dosavadních 20.000,-Kč zaplatí zájemce 100.000,-Kč (Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, str. 23)

6 Nedostatky v právní úpravě a negativní trendy

Navzdory „bohaté“ právní úpravě jak na úrovni EU, tak na úrovni národní, lze vyzorovat několik nedostatků, které jsou stále předmětem vášnivé diskuse odborníků – především zbrojních podnikatelů se státníky. Vzhledem k narůstající důležitosti zahraničního obchodu s vojenským materiálem (jakož i se zbraněmi pro civilní použití) je nutné palčivé problémy identifikovat a následně se pokusit o nápravu s cílem usnadnění zahraničního obchodu. Při nápravě legislativních pochybení však stále musí být zachováno naplňování mezinárodních závazků a nastavených limitů, neboť se jedná o zboží velice specifické a často i politicky exponované.

Studiem veřejných zdrojů, jakož i odborných prací, lze v právní úpravě vyzorovat několik sporných bodů, které by se měly stát předmětem odborné diskuze a v jistých případech by v úvahu přicházela i náprava nevhodného stavu. Následující sporné body či úskalí byly identifikovány i) analýzou právního stavu, ii) rozbořem médií a iii) vplynuly taktéž z rozhovorů se zbrojními podnikateli.¹⁷⁷ Přípomínky uvedené níže proto vychází zejména od významných českých zbrojních podnikatelů a odborníků. Konkrétně se jedná se o:

- I. RNDr. Jiří Hynek, předseda Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu („AOBP“),
- II. MPI Group s.r.o.,
- III. Omnipol a.s.,
- IV. Česká zbrojovka a.s. („ČZUB“).

6.1 Formální nedostatky

6.1.1 Opomenutí explicitního odkazu na relevantní mezinárodní úmluvy

ZOVM ve svém § 4 vylučuje z obchodu s vojenským materiálem jednotlivé kategorie zbraní, na jejich zákazu se usneslo mezinárodní společenství. Jedná se o zbraně hromadného ničení a další typy zbraní. Konkrétně jde o:

- I. zbraně jaderné, které byly upraveny Smlouvou o nešíření jaderných zbraní, vyhlášenou pod č. 61/1974 Sb.;

¹⁷⁷ Vzhledem k omezenému rozsahu nejsou součástí práce připomínky zástupce Licenční správy MPO ČR.

- II. zbraně chemické, které jsou upraveny Úmluvou o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení, vyhlášenou pod č. 14/2009 Sb. m. s.;
- III. zbraně biologické, jež jsou regulovány především Úmluvou o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení, vyhlášenou pod č. 96/1975 Sb.;
- IV. protipěchotní miny, které reguluje tzv. Ottawská úmluva vyhlášená pod č. 29/2000 Sb. m. s., resp. zákon č. 305/1999 Sb., o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení; a
- V. konvenční zbraně, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mohou mít nerozlišující účinky, jež upravuje Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, vyhlášená pod č. 21/1999 Sb.

Výše uvedených pět (5) mezinárodních úmluv ZOVM reflektuje, coby limit zahraničního obchodu. Při bližším pohledu však zjistíme, že je zde ještě jedna mezinárodní úmluva zasahující do této oblasti. Jedná se o Úmluvu o kazetové munici vyhlášenou pod č. 18/2012 Sb. m. s., doplněnou zákonem č. 213/2011 Sb., o zákazu kazetové munice, která však již není promítnuta v ZOVM. Takové opomenutí nicméně nemá dalších důsledků, jelikož ZOVM v § 4 poskytuje natolik širokou definici vylučující předměty z obchodu s vojenským materiálem, že účinky ustanovení zvláštních právních předpisů nebo vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, budou zachovány i navzdory uvedenému opomenutí. Na druhou stranu legislativní opomenutí zvyšuje požadavky na právní odbornost zbrojních podnikatelů, neboť ti jsou nuceni se orientovat ve více tuzemských předpisech, než by bylo nutné.

6.1.2 Neaktuálnost informací uváděných ústředními orgány státní správy

Internetové stránky ústředních správních úřadů jsou jedním z klíčových prostředků šíření informací důležitých pro podnikající subjekty. V případě telefonických dotazů odkazují zaměstnanci - úředníci státní správy standardně na webové stránky úřadu, kde by měl uživatel nalézt žádané informace. Bohužel v praxi

tomu tak není. Jako jeden z příkladů poslouží stránka MZV,¹⁷⁸ jejíž datace je z 18. května 2009. Ačkoliv samotný text staršího data je víceméně bez závad, stránka odkazuje na přílohy, které jsou v současné době již neaktuální a nejsou s to poskytnout zbrojnímu podnikateli relevantní informace. Jedná se zejména o Uživatelskou příručku, která z dob svého času stále odkazuje na Kodex chování Evropské unie pro vývoz zbraní, zatímco ekvivalentní dokument Rady (v angličtině) již správně odkazuje na Společný postoj Rady 2008/944/SZBP. Doporučením je tedy aktualizovat znění webových stránek co nejčastěji.

6.2 Věcné nedostatky

6.2.1 Požadavek na lustrační osvědčení

Při povolovacím řízení je jedním z požadavků předložení lustračního osvědčení podle § 2 odst. 1 písm. a) a b) lustračního zákona. Jak již bylo výše nastíněno, sporná je otázka relevance tohoto požadavku v dnešní době. Lustrační osvědčení bylo určeno především pro výkon činnosti v orgánech státní správy, státních podnicích či v úřadech územních samosprávných celků. V dnešní době, kdy již zahraniční obchod není prováděn prostřednictvím vybraných podniků zahraničního obchodu, nýbrž je otevřen v podstatě svobodné soutěži, je tato otázka namístě. Je tedy opravdu nutné osvědčení pro subjekty soukromého práva? Osobně zastávám názor, že již nikoliv a osvědčení je tak pouhou formální a administrativní zátěží pro zbrojního podnikatele. Stejný názor zastává také zbrojní podnikatel, podle kterého je namísto lustračního osvědčení důležitější bezpečnostní prověrka.¹⁷⁹ Za pozornost by v tomto duchu jistě stála komparace se zahraniční právní úpravou zejména postkomunistických zemí.¹⁸⁰

6.2.2 Zjednodušená implementace směrnice

V případě tzv. certifikace¹⁸¹ je žadatel povinen dle § 22g odst. 3 písm. a) zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem povinen doložit spolehlivost *o odpovídající zkušenosti v oblasti činností souvisejících s nakládáním s vojenským*

¹⁷⁸MZV [online]. *Společná kritéria Evropské Unie uplatňovaná při vývozu vojenského materiálu* [cit. 18.2.2015].

¹⁷⁹Konzultace s ČZUB a.s.

¹⁸⁰Vzhledem k rozsahu práce zahraniční právní úprava zahraničního obchodu s vojenským materiálem v postkomunistických zemích nebude reflektována.

¹⁸¹Viz kapitola 5.1.3.2 Certifikace.

materiálem a o zaměstnávání zkušeného řídicího personálu. Dle Mazúcha¹⁸² není jasné, co může být výše zmíněnou odpovídající zkušeností a v jakém případě je již personál zkušený. Při uvažování o šikanózním výkladu tak může u jednotlivých žadatelů docházet k odlišné interpretaci těchto údajů. Řešením by bylo v tuzemském předpise rozšířit implementovanou směrnici o jasnější definici a popis požadovaných dokumentů. Bohužel, judikatura v tomto duchu žadatelům nepomůže, to zejména z důvodu zmíněnému v kapitole 6.3.1. Nadto jsem při rešerši zdrojů nenarazil ani na např. metodický pokyn či stanovisko posuzujícího orgánu, čímž se míra nejistoty kladného výsledku zvyšuje.

6.2.3 Nedostatečný rozsah evropské právní úpravy

Evropská právní úprava se snaží uchopit regulaci zbraní komplexně. Nicméně z bližšího pohledu, zejména při srovnání Společného postoje, vyplývá, že navzdory širokému seznamu vojenského materiálu, je pozornost EU upřena zejména na tři (3) odvětví. Jedná se o i) zbraně hromadného ničení, ii) protipěchotní miny a iii) ruční palné zbraně. Omezení pozornosti na třetí skupinu je však problematické, neboť, jak bylo v úvodu nastíněno, ruční palné zbraně jsou v jistých případech pouhou podmnožinou vojenského materiálu. Ostatní materiály, vyjma palných zbraní, jsou reflektovány v daleko menší míře, čehož následkem je, že se „*snaha EU koncentruje ve zvýšené míře na tento segment zbrojního trhu, čímž se nedostává potřebných prostředků a iniciativ na unijní úrovni, vedoucích k sjednocení pravidel pro vývoz ze států EU do třetích zemí.*“¹⁸³ EU tak *de facto* rezignuje na tvorbu přesnějších a rozhodnějších pravidel pro pohyb vojenského materiálu vně EU.

Nastalá situace je v době psaní práce více než aktuální a to zejména s ohledem na eskalující se konflikt na východní Ukrajině. Předmětem diskuze je otázka, zda dodat vojenský materiál Ukrajině či nikoliv.¹⁸⁴ Vzhledem k absenci restriktivních omezení pro stát Ukrajina jde čistě o politické rozhodnutí, přičemž nastavená právní limitace je marginalizována. Případná dodávka vojenského materiálu Ukrajině by byla nejspíše

¹⁸² MAZÚCH, Tomáš. *Op. cit.*, str. 20.

¹⁸³ MAZÚCH, Tomáš. *Op. cit.*, str. 22.

¹⁸⁴ Diskuze je vedena jak na úrovni i) transatlantické (srov. GORDON, Michael, R, SCHMITT, Eric. U.S. Considers Supplying Arms to Kiev Forces. *The New York Times*. 2015, February 2, page A1), ii) evropské (srov. ČT 24 [online]. *Dodat zbraně Ukrajině? Proč ne, miní Komorowski*. [cit. 19.2.2015] či iii) vnitrostátní (srov. AKTUÁLNĚ.CZ [online]. *Sobotka: Zbraně Ukrajině nepošleme, situaci by to zhoršilo*. [cit. 19.2.2015]).

uskutečněna skrze prostředníky¹⁸⁵, přičemž pro běžného zbrojního podnikatele by licence k vývozu nejspíše udělena nebyla s odkazem na § 18 písm. c ZOVM, *jestliže je to odůvodněno zahraničně politickými zájmy České republiky*. Výsledkem je faktická nemožnost obchodovat s Ukrajinou do doby, než padne politické rozhodnutí o tom, zda je toto možné. Jak shrnuje Ash: „*EU se nikdy jednomyslně neshodne na vojenských dodávkách. A pokud vůbec, stane se tak prostřednictvím jednotlivých států.*“¹⁸⁶

S uvedeným také souvisí skutečnost, že při zhodnocení evropské úpravy obchodu s vojenským materiálem, vně a v rámci EU, je patrná zjevná rozdílnost kvalit jednotlivé úpravy. EU klade důraz zejména na volný pohyb zboží uvnitř EU, čemuž odpovídá podrobnost Směrnicí nastavených norem, které se snaží *intra* unijní obchod ulehčovat. Nastavenému diskurzu však neodpovídají ustanovení Společného postoje, který je ve srovnání se Směrnicí pouhou „všeobecnou deklarací“. Avšak jsou to především zahraniční trhy mimo EU, kde přední zbrojní podnikatelé, včetně ČZUB, dodávají své výrobky.¹⁸⁷ Nutnost zlepšit a sjednotit obchody se třetími zeměmi je tedy na místě.

6.2.4 Nejednotná interpretace Společného postoje

Společný postoj ve svém II. bodě zakotvuje, jako jednu z podmínek pro vývoz vojenského materiálu, *dodržování lidských práv v zemi konečného určení a dodržování mezinárodního humanitárního práva touto zemí*. Uvedené kritérium činí v praxi potíže, jelikož toto je v rozdílných státech EU rozdílně vykládáno. Hodnocení konečného uživatele mnohdy není jednotné, čímž dochází k různým výsledkům u totožných objektů. V jednom členském státě je licence k vývozu vzhledem pro možné využití zbraní k porušování lidských práv nebo vnitřní represi zamítnuta, avšak v jiném státě je licence udělena. Jak uvádí Hynek,¹⁸⁸ výše uvedená situace se týká zejména českých zbrojních podnikatelů, neboť konkurujícím společnostem např. z Rakouska či Francie je udělena licence k vývozu vojenského materiálu do zemí jako je Írán či Libye. Nicméně české správní orgány – Licenční správa MPO – vývozy do těchto zemí nepovolují, především právě s odkazem na druhé kritérium Společného postoje.

¹⁸⁵ Případně též prostřednictvím vojenských opravárenských podniků (Rozhovor s PhDr. Petrem Gílkou).

¹⁸⁶ ASH, Timothy, Garton. Putin must be stopped. And sometimes only guns can stop guns. *The Guardian*. 2015. 01/02.

¹⁸⁷ Konzultace se zástupci ČZUB a.s.

¹⁸⁸ Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem. *Op. cit.*, str. 25.

6.2.5 Společný postoj – Společný vojenský seznam EU

„Slabým“ místem Společného postoje je Společný vojenský seznam EU, resp. i) jeho závaznost. Členské státy jsou povinny pouze zajistit soulad Společného postoje, tj. včetně Společného vojenského seznamu, s vnitrostátními předpisy. Tato „nezávaznost“ však vede k značným rozdílům mezi vnitrostátními normami jednotlivých členských států, které vojenský materiál specifikují mnohdy rozdílně. Dalším *slabým* místem dle Hynka je ii) obsáhlost seznamu, jelikož jsou na něm uvedeny i položky, které by vzhledem ke své povaze nemusely být podrobovány tak přísné kontrole *jako zbraně a s nimi opravdu úzce související technologie*.¹⁸⁹ V momentě, kdy je zboží označeno jako vojenský materiál, zvyšují se značně nároky na zbrojní podnikatele i kontrolní orgány. Nadto v praxi může docházet k absurdním komplikacím.

Příkladem výše uvedeného může být situace, kdy vlastník české dceřiné společnosti Letov letecká výroba s. r. o., francouzská společnost Latecoere, vyrábí jednotlivé části letadel. Česká dceřiná společnost v ČR vyráběla pro francouzskou firmu Airbus součástky, přesněji *„kovové kostry pro rozvaděče do letounu Airbus A 380 (jedná se v podstatě o kovové regály, do kterých je následně ve Francii společnost Airbus namontována elektronika)*.“¹⁹⁰

Vzhledem k oboustranné spokojenosti při spolupráci se společností dohodly na rozšíření produkce o výrobu uvedených součástek i pro letoun Airbus A 400 M, přičemž v tomto případě se již jedná o vojenský letoun, neboť označení M znamená *military*. Z předmětných součástek – kovových koster, se tak z pohledu české právní úpravy stal vojenský materiál, který podléhá ZOVM. *„Paradoxní pak byla situace francouzské strany, která by nakoupila kostry jako vojenský materiál, dovybavila je elektronikou, a dále s nimi při převozu do Německa nakládala jako s nevojenským materiálem, respektive běžným zbožím dle francouzské právní úpravy*.“¹⁹¹

Řešením výše uvedeného úskalí by bylo detailní sjednocení úpravy v rámci EU včetně jednotného výkladu této úpravy ve všech členských státech.¹⁹²

¹⁸⁹ Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem. *Op. cit.*, str. 26.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² DVOŘÁK, Tomáš. *Op. cit.*, str. 36.

6.2.6 Povolení obchodu vůči třetím zemím pouze pro právnické osoby

Proces udělování licencí pro obchodování se třetími zeměmi je nastaven způsobem, kdy jsou fyzické osoby z obchodování vyloučeny. Podle vyjádření ČZUB k takovému omezení není důvod, neboť rozhodující je, zda žadatel o povolení splní přísná kritéria.¹⁹³ Jak upozorňuje Mazúch,¹⁹⁴ otázkou zůstává, zda by právě fyzickým osobám nemělo být umožněno provádět zahraniční obchod s vojenským materiálem i mimo EU. Důvodem vedoucím k této úvaze je skutečnost, že zbrojní podnikatel – fyzická osoba se mnohdy, často i v jiném členském státě, angažuje ve výběrových řízeních a to buď přímo za předpokladu, že nešlo o vojenský materiál nebo jako subdodavatel české právnické osoby v případě vojenského materiálu. Vzhledem k hodnotě zakázek se jedná o stamilionové transakce.

Současná právní úprava - omezující fyzické osoby - tak vede k tomu, že tito zbrojní podnikatelé vyhledávají partnerské právnické osoby s povolením, jež jsou ochotny svou nevyužitou kapacitu prodat. Výsledný stav je tedy takový, že fyzické osoby „nakupují kapacitu“ povolení udělené právnické osobě, přičemž „jedna z takových (nabízejících) společností si za využití svého povolení účtuje částku 1000 EUR“.¹⁹⁵

Zamyšlení nad povolením fyzickým osobám provádět obchod s vojenským materiálem se třetími zeměmi je tedy více než na místě, vzhledem k tomu, že i) tyto již mohou obchodovat v rámci EU, ii) přísná kritéria pro povolení již daný subjekt splnil a iii) reálně dochází k obchodům vně EU s využitím povolení současných držitelů povolení.

6.2.7 Tranzitní licence

Nejzásadnějším limitem pohybu vojenského materiálu jsou již dlouhou¹⁹⁶ dobu diskutované tzv. tranzitní licence, které českým zbrojním podnikatelům znesnadňují vývoz vojenského materiálu do třetích zemí. O jak aktuální limit se jedná, vyplývá

¹⁹³ Konzultace s ČZUB a.s.

¹⁹⁴ MAZÚCH, Tomáš. *Op. cit.*, str. 39.

¹⁹⁵ MAZÚCH, Tomáš. *Op. cit.*, str. 40. Tato informace zůstala po konzultaci s ČZUB a.s. nepotvrzená.

¹⁹⁶ Nespokojenost českých zbrojních podnikatelů se situací je již mnoho let (srov. BAROCH, Pavel. [online]. *Němci blokují vývoz českých zbraní. Chystá se žaloba.* [cit. 19.2.2015]).

i z vyjádření ČZUB, která shrnuje situaci následovně: „*S problémy s tranzitní licenci (hlavně Německo, popř. Polsko) se setkáváme neustále.*“¹⁹⁷

6.2.7.1 Skutkový stav

I když český zbrojní podnikatel uspěje na mezinárodním poli v soutěži na dodávku vojenského materiálu, neznamená to, že se vše odehraje bez komplikací. Česká republika, jakožto stát bez přístupu k moři, je nucena, z důvodu ekonomické výhodnosti námořní dopravy, využívat námořní přístavy soudních zemí, především pak v Německu či Polsku. Jmenovitě jsou nejčastěji využívány přístavy Hamburk, Gdaňsk, Koper či Emden, jelikož z těchto vedou odpovídající námořní trasy. Jak upozorňuje Hynek,¹⁹⁸ výběr je ještě omezenější v případě munice, neboť většina přístavů nakládku munice nepovoluje. Pro české zbrojní podnikatele tak přichází v úvahu pouze výše zmíněný německý přístav Emden, který je situován mimo městskou zástavbu a v těchto situacích je hojně využíván.

Dodání vojenského materiálu do přístavu však nutně předchází jeho transport, který je limitován právě tranzitní licenci ze strany dané země. Tyto licence vydávají téměř všechny sousední státy České republiky, vyjma Slovenska. Jsou to pak především německé úřady, jejichž přístavy jsou pro české zbrojní podnikatele životně důležité, avšak které český export opakovaně a významně (a dalo by se říci i úspěšně) blokuje či omezují hned několika nástroji.¹⁹⁹

- I. Prvně se jedná vůbec o (ne)vydání tranzitní licence. Německé zákony vyžadují, aby tamní úřady vydaly oficiální souhlas k převozu vojenského materiálu přes své území. Neudělení tranzitní licence je poté zdůvodněno např. tím, že země, kam vojenský materiál směřuje, patří mezi státy, kam je německý export zbraní omezen.²⁰⁰ V novinách citovaným příkladem je vývoz desítek tisíc pistolí ČZUB do Egypta v hodnotě několika desítek milionů dolarů.²⁰¹ S ohledem na Embargo vyhlášené EU německé úřady nepovolily průvoz zbraní přes své území. Důvodem bylo odlišné hodnocení možného zneužití zbraní k potlačování lidských práv.

¹⁹⁷ Konzultace s ČZUB a.s.

¹⁹⁸ Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem. *Op. cit.*, str. 29.

¹⁹⁹ BAROCH, Pavel. [online]. *Německo blokuje export zbraní České zbrojovky* [cit. 19.2.2015].

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ BAROCH, Pavel. [online]. *Česká zbrojovka přelstila Německo, pistole převezla letadly* [cit. 19.2.2015]. Echo24.

„V tomto případě německá strana hodnotila politickou odpovědnost, která by však měla dopad pouze na ČR a kterou by německá strana neměla dle výkladu AOBP vůbec hodnotit.“²⁰²

Uvedenou situaci vyřešila ČZUB tým, že místo levnější cesty po moři zvolila výrazně dražší transport vzduchem, za který zaplatila letecké společnosti přes 17 milionů korun.²⁰³ Možnost alternativní dopravy vojenského materiálu však často také není možné s ohledem na čl. 35 Úmluvy o mezinárodním civilním letectví,²⁰⁴ podle kterého válečné střelivo či válečný materiál nesmí být dopravován letadlem nad územím transitního státu bez jeho povolení. Jak upozorňuje Dvořák,²⁰⁵ s uvedeným způsobem pohybu vojenského materiálu vzniká další problém týkající se nutnosti získání povolení od všech států, nad kterými bude transfer probíhat. Získání takových svolení tak může být mnohdy náročnější než využívání mezinárodních vod.

- II. Pro vydání tranzitní licence jsou zbrojní podnikatelé nuceni poskytnout obchodně citlivé údaje. Jedná se zejména o cenu zakázky nebo kontakty na zahraniční partnery. AOBP v této souvislosti upozorňuje, že zde neexistuje žádná garance, že se citlivé údaje nedostanou do rukou německé konkurence, která by je mohla využít ve svůj prospěch. Panuje tak zde silné podezření, že se za výše uvedenou politikou ve skutečnosti skrývá konkurenční boj.²⁰⁶
- III. Ačkoliv ve výsledku je tranzitní licence licenční správou cizí země vydána, daný obchod s vojenským materiálem je již ztracen. Důvodem jsou dlouhé čekací lhůty na vydání licence. Z praxe českých zbrojních podnikatelů (Pamco INT a.s., MPI Group, s.r.o., Omnipol a.s.) je známo, že cizí licenční správy vydají rozhodnutí po uplynutí takové doby, kdy je zakázka pro naše vývozce prakticky ztracena, neboť došlo ke zpoždění dodávky již o několik měsíců. V těchto zmařených

²⁰² Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem. *Op. cit.*, str. 29.

²⁰³ BAROCH, Pavel. *Op. cit.*

²⁰⁴ Čl. 35 Úmluvy o mezinárodním civilním letectví přijaté v Chicagu dne 7. prosince 1944 a vyhlášené pod č. 147/1947 Sb.

²⁰⁵ DVOŘÁK, Ondřej. *Op. cit.*, str. 30

²⁰⁶ BAROCH, Pavel. *Op. cit.*

dodávkách jsou čeští zbrojní podnikatelé často nahrazováni obchodníky z těch států, které tranzitní licence pozdrželi.²⁰⁷ Uvedená domněnka tak koresponduje s názorem AOBP výše.

Jak dodává Hynek, „jsou samozřejmě zakázky, které se po relativně dlouhé době podařilo přes Německo přepravit. Téměř vždy musela udělení souhlasu předcházet diplomatická intervence ze země, která si daný výrobek chtěla koupit.“²⁰⁸ Příkladem může být vývoz munice do Vietnamu, Uruguaye či export reaktivních granátů do Mexika.

6.2.7.2 Právní zhodnocení

Směrnice o transferech v úvodní části v čl. 17 stanovuje, že „členské státy by měly mít možnost odmítnout nebo udělit (...) povolení podle svého uvážení. Povolení by v souladu se zásadami utvářejícími vnitřní trh mělo platit v celém Společenství a k průvozu přes jiné členské státy nebo ke vstupu na území jiných členských států by nemělo být vyžadováno žádné další povolení.“²⁰⁹ Uvedené ustanovení Směrnice je však různými subjekty vykládáno různě. Dle českých zbrojních podnikatelů a AOBP nesmí členské státy, kromě bezpečnostních podmínek, bránit převozu vojenského materiálu přes své území. Česká celní správa hodnotí situaci podobně, přičemž podle ní je možné vyžadovat povolení pouze v případech, kdy se jedná o tranzit zboží původem nikoliv z České republiky. V případě zboží vyrobeného v ČR se bude jednat „pouze o převoz do místa provedení celního odbavení a nemělo by být vyžadováno další povolení ve smyslu kontroly zásilky s ohledem na cílový stát a konečného uživatele.“²¹⁰

Uvedený přístup volí Nizozemí, které dokumenty kontroluje pouze formálně, přičemž poté stanovuje jen bezpečnostní podmínky převozu. Bohužel však postup opačný volí právě Německo, když řádnost povolení posuzuje s ohledem na možné použití vojenského materiálu koncovým zákazníkem a nikoliv jen bezpečnost na svém území. Nastává zde tedy interpretační rozdíl, který je dle AOBP způsoben výkladem výjimek, kdy se ochrana podstatných zájmů bezpečnosti a veřejného zdraví či života lidí

²⁰⁷ MAZÚCH, Tomáš. *Op. cit.*, str. 31.

²⁰⁸ BAROCH, Pavel. *Německo blokuje export zbraní České zbrojovky. Op. cit.*

²⁰⁹ Bod 17 Směrnice č. 2009/43/ES.

²¹⁰ Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem. *Op. cit.*, str. 30.

týká zejména státu průvozu.²¹¹ V nastalých případech by tak již neměly být hodnoceny dopady dodání vojenského materiálu do státu určení, nýbrž by zásilka měla být hodnocena pouze v souvislosti s bezpečnostními opatřeními při převozu přes území dotčeného státu. Toto může být učiněno např. prostřednictvím policejního doprovodu na území státu.

Politické elity na úrovni unijní i národní jsou si výše uvedeného problému vědomy a v současnosti jsou již vedeny kroky k nápravě. Vzhledem ke zdlouhavosti zákonodárných procesů však dle AOBP můžeme čekat zlepšení situace až kolem roku 2019.²¹² Bohužel dle zbrojních podnikatelů je v současnosti situace ohledně tranzitních licencí „špatná, nemění se, (a) spíše (se) ještě zprísňuje.“²¹³

6.2.8 Režim udělování povolení ve formě komodita – země

Jak již bylo uvedeno, ZOVM při žádosti o povolení k obchodu zakotvuje požadavek na uvedení seznamu zemí, se kterými bude zbrojní podnikatel v budoucnu obchodovat. Tato skutečnost vede v praxi pouze k tomu, že žadatelé o povolení uvedou do seznamu všechny země vyjma těch, na které jsou uvalena Embarga. Ač na první pohled „nevinný“ požadavek, pro zbrojního podnikatele znamená občas fatální následky. Povolení mj. opravňuje k samotnému vedení obchodních jednání. Za situace, kdy je Embargo zrušeno, je zbrojní podnikatel nucen žádat o doplnění povolení. Schvalovací proces tak může trvat několik měsíců, než je vůbec zbrojnímu podnikateli umožněno vést obchodní jednání. Netřeba dodávat, že v takovém případě je obchod již mnohdy ztracen.

Hynek na uvedený nedostatek nabízí řešení, kdy by požadavek na teritoriální určení byl zrušen a povolení by se udělovalo paušálně celosvětově s výjimkou právě zemí, na něž je uvaleno Embargo.²¹⁴

6.2.9 „Izolovaná“ závazná stanoviska dotčených orgánů

ZOVM stanovuje, které orgány státní správy se v případě udělování licencí pro potřeby MPO vyjadřují. Toto posouzení se odehrává prostřednictvím závazných stanovisek. Dle zbrojních podnikatelů však právě systém závazných stanovisek má

²¹¹ Čl. 36 SFEU.

²¹² DVOŘÁK, Ondřej. *Op.cit.*, str. 30-31.

²¹³ Konzultace s ČZUB a.s.

²¹⁴ DVOŘÁK, Ondřej. *Op. cit.*, str. 44.

negativní dopady na obchod s vojenským materiálem, jakož i na mezinárodní reputaci ČR. Vytýkaným nedostatkem je, že o klíčové skutečnosti může rozhodnout „jediný úředník“, přičemž takové rozhodnutí může být v přímém rozporu se zahraniční politikou ČR.

Příkladem je případ, kdy byl zamítnut vývoz pasivního sledovacího systému Věra do Vietnamu s obavou, že by tento mohl být předán Čínské lidové republice.²¹⁵ Na úrovni politické byla vietnamská strana následně ujištěna, že do Vietnamu není problém vyvážet jakoukoliv komoditu. Navzdory politickým zárukám však při následném kontraktu opět hrozilo zamítnutí licence. Objektivně tak došlo ke zřetelnému nesouladu mezi politickým vyjádřením na nejvyšší úrovni a jednáním řadového úředníka na MZV.

AOBP s ohledem na výše uvedené navrhuje, aby v případě jednoho nesouhlasného stanoviska byla věc následně posouzena na vládní úrovni, kdy by při rozhodování mohly být zohledněny i politické postoje. Dále AOBP v této situaci upozorňuje na skutečnost, kdy závazná stanoviska k licencím na MZV uděluje odbor společné zahraniční a bezpečnostní politiky, přičemž o stanovisku rozhodují kariérní diplomaté, kteří po návratu ze zahraničí mají snahu opět vycestovat. Z důvodu vyhnutí se pochybení je pro ně jednodušší preventivně vydat zamítavé rozhodnutí.²¹⁶

S uvedeným názorem a řešením se neztotožňuji. Snahy o zlepšení komunikace zde již existují, přičemž např. na hodnotícím procesu MZV se podílí vždy několik odborů ministerstva, které posuzují každý případ export komplexně.²¹⁷

6.2.10 Uváděná cena transakce

V žádosti o licenci je uveden požadavek na uvedení ceny transakce v českých korunách. Jak jsem již uvedl výše, tento údaj je z hlediska posuzování obchodních či bezpečnostně-politických zájmů irelevantní. Nadto se nezdá jednat o obchodní tajemství, které v souvislosti s dalšími nedostatky ohrožuje zbrojního podnikatele při podnikání. Ačkoli je cena důležitá pro statistické údaje, přesné uvádění hodnoty transakce by bylo možno nahradit např. formulářovou možností zahrnující kategorie hodnot obchodu rozdělených dle řádových rozmezí.

²¹⁵ Netřeba dodávat, že uvolněného trhu využilo Švédsko, které vojenský materiál dodalo.

²¹⁶ DVOŘÁK, Ondřej. *Op. cit.*, str. 50.

²¹⁷ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013. Op. cit.*, str. 15.

6.3 Negativní trendy

6.3.1 Absence judikatury

Při rešerši judikatury bylo zjištěno, že v porovnání s ostatními oblastmi je námi řešená oblast, co se množství judikatury týče, velmi omezená. Vysvětlení tohoto stavu se nabízí hned dvě, přičemž tyto spolu mohou ve výsledku souviset.

První názor pochází od ČZUB, která jako hlavní důvod nedostatečné judikatury v této oblasti vidí nízký počet subjektů majících povolení k obchodu s vojenským materiálem, z čehož také vyplývá nižší počet řízení (jak správních, tak trestních) v této oblasti.²¹⁸ Aktuální výčet subjektů vlastnících povolení lze nalézt na stránkách MPO.²¹⁹ Zdali se jedná o počet vysoký či nízký, je na zvážení každého.

Druhý názor je spojen s chováním a praxí zbrojních podnikatelů při podávání žádostí na Licenční správu. Společnosti při snaze vyhnout se zamítnutí licence sledují průběh schvalování a to jak prostřednictvím komunikace s úřady, tak i neoficiální cestou. V případě, že hrozí zamítnutí žádosti, stahují podnikatelé raději své žádosti zpět. Zvolený postup znamená v budoucnu předejití případným problémům při snaze obdobnou komoditu do dané země znovu vyvézt.

Výsledkem tohoto trendu je zkreslenost oficiálních statistik, přičemž následně může být český obchod s vojenským materiálem prezentován jako velmi benevolentní, neboť k zamítnutí žádosti dochází v minimu případů.²²⁰

6.3.2 Omezování počtu zbrojních podnikatelů

Snahou AOBP je prosadit omezení počtu zbrojních podnikatelů. Nástrojem k plánovanému omezení a lepší kontrole má být zpřísnění udělování povolení s vojenským materiálem, tedy větší kontrola hned na prvním stupni dvoustupňového systému. Myšlenkou AOBP je kontrola subjektů před vpuštěním do obchodování s vojenským materiálem. Návrh je doplněn např. i stanovením minimální výše finančního kapitálu zbrojního podnikatele.²²¹

²¹⁸ Konzultace s ČZUB a.s.

²¹⁹ MPO [online]. *Seznam držitelů povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem* [cit. 15.2.2014].

²²⁰ Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem. *Op. cit.*, str. 51.

²²¹ Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem. *Op. cit.*, str. 45.

Uvedené řešení není dle mého názoru šťastné, neboť pravidla obchodu by se měla spíše liberalizovat. Navrhované řešení budí dojem uzavření elitního klubu s vyloučením případných dalších zbrojních podnikatelů do budoucna. Hlasy AOBP vyslyšel mj. i prezident Miloš Zeman, když se vyjádřil ve prospěch omezení počtu společností majících povolení.²²² Co se zpřísnění týče, kloním se k variantně větší kontroly právě při udělování licencí, jakož i při kontrole dodržování povinností stanovených zákonem ze strany správních orgánů. Automatické zpřísnění vstupních kritérií nemá logiku, neboť s vlastním povolením podnikatel mnoho nezmůže.

²²² NOVINKY.CZ [online]. *Zeman: Je třeba omezit počet firem obchodujících se zbraněmi* [cit. 18.2.2015].

Závěr

Obchod se zbraněmi, resp. přeshraniční pohyb vojenského materiálu je dynamický fenomén, který i v budoucnu bude hrát důležitou roli v mezinárodním obchodě, jakož i v politice. Vezmeme-li v úvahu, kolik norem tuto oblast upravuje, není pochyb o tom, že obchodování s vojenským materiálem spadá pod právo mezinárodního obchodu.²²³

Práce byla zaměřena na deskripci klíčových norem upravující přeshraniční pohyb vojenského materiálu na úrovni mezinárodní, evropské a národní s cílem identifikovat administrativně-právní překážky zatěžující zbrojního podnikatele. Toto se z větší části povedlo, zejména díky datům sesbíraným od nejvýznamnějších zbrojních podnikatelů a expertů. Jednotlivé nedostatky byly shrnuty v kapitole č. 6, přičemž byly rozděleny do tří skupin jako i) formální nedostatky, ii) věcné nedostatky a iii) negativní trendy.

Získané poznatky se mohou stát základem pro další úvahy expertů, zákonodárce či následnou vědeckou činnost. Vzhledem k omezenému rozsahu práce byla problematika zúžena pouze na vojenský materiál, nicméně obchody např. ČZUB s vojenským materiálem v poměru k produkci k civilnímu použití za rok 2015 tvoří jen „větší polovinu“.²²⁴ Bylo by proto zajímavé podobným způsobem analyzovat právní normy týkající se zbraní k civilnímu použití, jakož i komparovat např. polskou, slovenskou či jinou právní úpravu v této oblasti.

Po zhodnocení právních norem hodnotím úpravu pohybu vojenského materiálu jako zdařilou v tom smyslu, že je zcela jistě naplněn smysl těchto norem, tj. přísná regulace nakládání s tak charakteristickým materiálem. Bohužel však musím dodat, že úprava vykazuje nedostatky, které spolu s i) neaktivitou zákonodárců, ii) činností správních orgánů a iii) praxí vybraných členských států EU způsobují zbrojním podnikatelům potíže, jejichž vyřešení stojí ve výsledku značné finanční prostředky.

Současná situace v této oblasti není dle vyjádření zástupců zbrojních podnikatelů příznivá, přičemž dochází k dalším restrikcím ze strany veřejné moci. Jde o logický závěr situace, která v poslední době nevrhá na zbrojní podnikatele příznivé světlo.

²²³ Tímto se rozumí „účelově uspořádaný soubor právních norem z různých právních odvětví a různého původu, které spojuje jejich společný účel upravovat právní vztahy vznikající při uskutečňování mezinárodního obchodu a mezinárodního hospodářského styku vůbec. (KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Op. cit.*, str. 17.)

²²⁴ Konzultace s ČZUB a.s.

Pozornost médií a veřejnosti v této oblasti poutají zejména kontroverzní vývozy vojenského materiálu z České republiky či nastalé problémy se sklady s vojenským materiálem ve Vrběticích a Slatině.²²⁵ Důsledkem jsou zákonodárci připravovaná další omezení obchodu s vojenským materiálem, jež zbrojním podnikatelům ještě více zkomplikují samotné obchodování s vojenským materiálem.

Závěrem nezbyvá než konstatovat, že zbrojní průmysl byl, je a vždy bude kontroverzním odvětvím, kde se střetávají hlasy pro zjednodušení podmínek obchodu s hlasy požadujícími jeho výrazné omezení. Je proto úkolem normotvůrců, aby oba tábory byly patřičně vyslyšeny a právní normy byly vyváženě nastaveny.

²²⁵ ČT 24 [online]. *Vrbětice: Ve dnes vybuchlém skladu bylo 13 tun min a granátů.* [cit. 22.2.2015]; ČT 24 [online]. *Ve skladu ve Slatině jsou prý stovky tun munice i semtex.* [cit. 22.2.2015]. Odkaz na sklad u obce Vrbětice obsahuje i novela ZOVM, viz Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, str. 42.

Prameny

1. Mezinárodní úmluvy

- Charta OSN
- Smlouva o nešíření jaderných zbraní
- Smlouva o obchodu se zbraněmi
- Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení
- Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení
- Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení
- Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky
- Úmluva o kazetové munici
- Úmluva o mezinárodním civilním letectví

2. Evropské právní předpisy a dokumenty

- Smlouva o Evropské unii
- Smlouva o fungování Evropské unie
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 258/2012
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/43/ES 2009 o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství
- Směrnice Komise 2014/18/EU, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/43/ES, pokud jde o seznam produktů pro obranné účely
- Společný postoj Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu

- Společná akce Rady 2002/589/SZBP, o příspěvku Evropské unie k boji proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních palných a lehkých zbraní
- Rozhodnutí Rady 2014/512/SZBP, o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizující situaci na Ukrajině
- Uživatelská příručka ke Společnému postoji 2008/944/SZBP pro vývoz zbraní
- Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions)
- Guidelines on Implementation and Evaluation of Restrictive Measures (Sanctions) in the Framework of the EU Common Foreign and Security Policy

3. Vnitrostátní právní předpisy

- Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách
- Zákon č. 229/2013 Sb., o zákon o nakládání s bezpečnostním materiálem
- Zákon č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů
- Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních)
- Zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti
- Zákon č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení
- Zákon č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní
- Zákon č. 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní
- Zákon č. 305/1999 Sb., o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení
- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 451/1991 Sb., lustrační zákon

- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
- Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem.
- Vyhláška č. 210/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem
- Vyhláška č. 85/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 210/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 274/2006 Sb., kterou se stanoví seznam vojenského materiálu pro účely zákona o veřejných zakázkách

4. Knihy a monografické publikace

- BUREŠ, Oldřich, Vendula NEDVĚDICKÁ. *Soukromé vojenské společnosti: staronoví aktéři mezinárodní bezpečnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 248 s. ISBN 978-80-7380-350-6.
- ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2008, xli, 840 s. ISBN 978-80-7179-728-9.
- KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7380-108-3.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014, 499 s. ISBN 978-80-7380-531-9.
- ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 491 s. ISBN 978-80-7380-506-7.
- ONDŘEJ, Jan. *Ozbrojení – prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. 2. Rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2008. ISBN 978-80-7380-129-8.

- ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, xxiii, 238 s. ISBN 978-80-7400-185-7.
- PORTELA, Clara. *European Union Sanctions and Foreign Policy*. Routledge. 2010. 206 s. ISBN 978-0-203-84751-0.
- POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 6., dopl. a rozš. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2011, xxiii, 533 s. ISBN 978-80-7400-398-1.
- RANSTORP, Magnus, NORMARK, Magnus. *Unconventional Weapons and International Terrorism: Challenges and New Approaches (Political Violence)*. Routledge, 2009. ISBN 978-0-203-88195-8.
- ŠÁDA, Miroslav. *Umlčené zbraně: československá zbrojní výroba 1918-1939*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko. 1966.
- ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník, 2. vydání*, Praha: C.H.Beck, 2012, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5
- TAN, Andrew (eds.). *The Global Arms Trade: A Handbook*. Routledge. 2010. ISBN 978-1-203-85145-6.
- TICHÝ, Luboš, ARNOLD, Rainer, ZEMÁNEK Jiří, KRÁL Richard, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Evropské právo. 5. přeprac. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2014, xlii, 756 s. ISBN 978-80-7400-546-6.
- TRYBUS, Martin. *Buying Defence and Security in Europe*. Cambridge University Press. 2014. ISBN 978-1-107-00250-0.
- WELTER, Anna. *Enforcing European Union Law on Exports of Dual-use Goods*. Oxford: Oxford University Press. 2009. ISBN 978-0-19-954896-5.

5. Články / Odborné časopisy

- ASH, Timothy, Garton. Putin must be stopped. And sometimes only guns can stop guns. *The Guardian*. 2015. 01/02
- BÍLKOVÁ, Veronika. Sankce OSN z pohledu mezinárodního práva. *Mezinárodní politika*. 2003, 6.
- DRULÁKOVÁ, Radka, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. *Mezinárodní vztahy*. 2009, 44, č. 1.

- DRULÁKOVÁ, Radka, ROLENC, Martin, Jan, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Sankční politika Evropské unie: typy sankčních opatření a vztah k sankcím Rady bezpečnosti OSN*. Současná Evropa 02/2011.
- GORDON, Michael, R, SCHMITT, Eric. U.S. Considers Supplying Arms to Kiev Forces. *The New York Times*. 2015, February 2, page A1
- KALIDHASS, P.R. Determining the Status of Private Military Companies Under International Law: A Quest to Solve Accountability Issues in Armed Conflicts. *Amsterdam Law Forum*. 2014, Volume 6.
- KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions policy of the European Union*. Bonn: International Center for Conversion.
- KŘÍŽ, Zdeněk. Nato transformation and the summit in bucharest. Towards the organisation of collective defence, collective security or cooperative security. *Obrana a strategie*. 2008.
- KULÍŠEK, Jaroslav. Soukromé vojenské společnosti (Nový faktor společného operačního prostředí). *Vojenské rozhledy*. 2011, 20 (52), č. 2, s. 71–96.
- REDAKCE PRÁVNÍ ROZHLEDY. Vláda: Smlouva o obchodu se zbraněmi, podepsaná v New Yorku dne 3. 6. 2013. *Právní rozhledy*. 2014, 20.
- TVRDÝ, Jiří. Mezinárodní sankce - často přehlížená povinnost. *Právní rádce*. 2009, 12, I-IX.

6. Elektronické zdroje / web

- AKTUÁLNĚ.CZ [online]. *Sobotka: Zbraně Ukrajině nepošleme, situaci by to zhoršilo*. [cit. 19.2.2015]. Dostupné z <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/sobotka-zbrane-ukrajine-neposleme-situaci-by-to-zhorsilo/r~033af4f2494c11e483e10025900fea04/>
- BAROCH, Pavel. [online]. *Němci blokují vývoz českých zbraní. Chystá se žaloba*. [cit. 19.2.2015]. Aktuálně.cz. Dostupné z <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/nemci-blokuji-vyvoz-ceskych-zbrani-chysta-se-zaloba/r~i:article:617434/>
- BAROCH, Pavel. [online]. *Německo blokuje export zbraní České zbrojovky* [cit. 19.2.2015]. Aktuálně.cz. Dostupné z <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/nemecko-blokuje-export-zbrani-ceske-zbrojovky/r~441dbf42967b11e3a5c4002590604f2e/>
- BAROCH, Pavel. [online]. *Česká zbrojovka přelstila Německo, pistole převezla letadly* [cit. 19.2.2015]. Echo24. Dostupné z <http://echo24.cz/a/iiamL/ceska-zbrojovka-prelstila-nemecko-pistole-prevezla-letadly>

- CELNÍ SPRÁVA ČR [online]. *Mezinárodní kontrolní režimy* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z <http://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/ochrana-spolecnosti-a-zivotniho-prostredi/Stranky/mezinarodni-kontrolni-rezimy.aspx>
- CONTROLARMS [online]. *Summary Analysis of the Arms Trade Treaty* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z http://controlarms.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2013/05/Control-Arms-ATT-analysis_EN.pdf
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION [online]. *User's Guide to Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment. 2009* [cit. 9.11.2014]. Dostupné z <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209241%202009%20INIT>
- ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ [online]. *Soukromé vojenské a bezpečnostní společnosti* [cit. 8.11.2014]. Dostupné z http://www.cervenykriz.eu/cz/nsmhp_svbs.aspx
- ČTK [online]. *Česko ratifikovalo mezinárodní smlouvy o obchodu se zbraněmi* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/cesko-ratifikovalo-mezinarodni-smlouvu-o-obchodu-se-zbranemi-1122039>
- ČT 24 [online]. *Dodat zbraně Ukrajině? Proč ne, míní Komorowski.* [cit. 19.2.2015]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/295766-dodat-zbrane-ukrajine-proc-ne-mini-komorowski/>
- ČT 24 [online]. *Vrbětice: Ve dnes vybuchlém skladu bylo 13 tun min a granátů.* [cit. 22.2.2015]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/294315-vrbetice-ve-dnes-vybuchlem-skladu-bylo-13-tun-min-a-granatu/>
- ČT 24 [online]. *Ve skladu ve Slatině jsou prý stovky tun munice i semtex.* [cit. 22.2.2015]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/301848-ve-skladu-ve-slatine-jsou-pry-stovky-tun-munice-i-semtex/>
- EUROPEAN COMMISSION [online]. *Restrictive measures (sanctions) in force.* 5.12.2014. [cit. 15.2.2015]. Dostupné z http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/measures_en.pdf
- EUROPEAN COMMISSION [online]. *Sankce (společná zahraniční a bezpečnostní politika).* [cit. 15.2.2015]. Dostupné z http://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/ochrana-spolecnosti-a-zivotniho-prostredi/Documents/sankce_cs.pdf
- EUROPEAN COUNCIL [online]. *Factsheet. EU restrictive measures* [cit. 9.11.2014]. Dostupné z

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/135804.pdf

- EVROPSKÁ KOMISE [online]. *Časté dotazy týkající se jazyků v Evropě* [cit. 30.11.2014]. Dostupné z http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_cs.htm
- EVROPSKÁ KOMISE [online]. *Interpretační sdělení o uplatňování článku 296 Smlouvy s ohledem na zadávání zakázek v oblasti obrany*. 2007 [cit. 14.11.2014]. Dostupné z [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2006\)0779_/com_com\(2006\)0779_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2006)0779_/com_com(2006)0779_cs.pdf)
- HOUDA, Přemysl. *Má lustrační zákon stále smysl?* [online]. *Česká pozice. Internetový magazín deníku Lidové Noviny a serveru Lidovky.cz*. 2014 [cit. 22.11.2014]. Dostupné z http://ceskapozice.lidovky.cz/ma-lustracni-zakon-stale-smysl-dmp-/tema.aspx?c=A140112_232137_pozice_138331
- JUKL, Marek. *Současné trendy MHP v oblasti zákazu některých konvenčních zbraní* [online]. *Český červený kříž*. 2004 [cit. 10.11.2014]. Dostupné z <http://www.cervenyriz.eu/cz/trendy.aspx>
- KLANG, Mikuláš. [online]. *Zbrojovky vyvezly zbraně za 7 miliard, prodávaly i represivním režimům* [cit. 21.2.2015]. *Aktuálně.cz*. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/vyvoz-zbrani-z-ceske-republiky-dms-/domaci.aspx?c=A130926_211140_domaci_klm
- MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013* [cit. 15.11.2014]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument151254.html>
- MPO [online]. *Certifikace příjemců je klíčovým prvkem zjednodušeného systému udělování licencí* [cit. 30.11.2014]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument105385.html>
- MPO [online]. *Seznam držitelů povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem* [cit. 15.2.2014]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument56926.html>
- MPO [online]. *Základní informace oddělení vojenského materiálu* [cit. 15.11.2014]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument55858.html>
- MPO [online]. *Upozornění pro držitele povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem* [cit. 15.2.2015]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument75257.html>

- MPO [online]. *FAQ - často kladené dotazy ze strany držitelů licence k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem* [cit. 15.2.2015]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument53229.html>
- MPO. Tiskové oddělení [online]. *Prezident Miloš Zeman podepsal ratifikační listinu ke smlouvě o obchodu se zbraněmi.* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument153525.html>
- MZV [online]. *Společná kritéria Evropské Unie uplatňovaná při vývozu vojenského materiálu.* [cit. 14.11.2014]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbrani/kodex_chovani_eu_pri_vyvozu_zbrani/index.html
- MZV [online]. *Mezinárodní kontrolní režimy* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbrani/mezinarodni_spoluprace/mezinarodni_kontrolni_rezimy_obecna.html
- MZV [online]. *Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/cr_a_odzbrojeni/konvencni_zbrane/umluva_o_zakazu_nebo_omezeni.html
- MZV [online]. *Smlouva o obchodu se zbraněmi vstupuje v platnost po ratifikaci Českou republikou.* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/x2014_09_25_smlouva_o_obchodu_se_zbranemi.html
- MZV [online]. *Společná kritéria Evropské Unie uplatňovaná při vývozu vojenského materiálu* [cit. 18.2.2015]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbrani/kodex_chovani_eu_pri_vyvozu_zbrani/index.html
- NOVINKY.CZ [online]. *Zeman: Je třeba omezit počet firem obchodujících se zbraněmi* [cit. 18.2.2015]. Dostupné z <http://www.novinky.cz/domaci/355335-zeman-je-treba-omezit-pocet-firem-obchodujicich-se-zbranemi.html>
- SIPRI [online]. *Largest exporters 2009–2013* [cit. 16.11.2014]. Dostupné z http://www.sipri.org/googlemaps/2014_of_at_top_20_exp_map.html
- SIPRI [online]. *Arms Embargoes Database.* [cit. 9.11.2014]. Dostupné z <http://www.sipri.org/databases/embargoes>
- RADA EU [online]. *Extract of the Council Decision 255/58 of 15 April 1958* [cit. 14.11.2014]. Dostupné z <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014538%202008%20REV%204>

- RADA EU [online]. *Uživatelská příručka ke Kodexu chování Evropské unie pro vývoz zbraní*. 2008 [cit. 9.11.2014]. Dostupné z http://www.mzv.cz/file/363584/Uzivatelaska_prirucka_cs_st07486.cs08.pdf
- UNITED NATIONS [online]. *The Arms Trade Treaty* [cit. 8.11.2014]. Dostupné z <https://unoda-web.s3.amazonaws.com/wp-content/uploads/2013/06/English7.pdf>
- UNITED NATIONS Office at Geneva [online]. *The Convention on Certain Conventional Weapons*. [cit. 10.11.2014]. Dostupné z [http://www.unog.ch/80256EE600585943/\(httpPages\)/4F0DEF093B4860B4C1257180004B1B30?OpenDocument](http://www.unog.ch/80256EE600585943/(httpPages)/4F0DEF093B4860B4C1257180004B1B30?OpenDocument)
- UNITED NATIONS regional centre for peace and disarmament in Afrika [online]. *SALW Issues* [cit. 8.11.2014]. Dostupné z <http://unrec.org/default/index.php/en/2012-08-14-15-04-20/2013-10-30-09-23-27/salw-issues>
- UNITED NATIONS Office for Disarmament Affairs [online]. *The Arms Trade Treaty* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z <http://www.un.org/disarmament/ATT/>

7. Judikatura

- Rozsudek Městského soudu v Praze, 10 Ca 62/2005-40, [1206/2007 Sb. NSS]

8. Kvalifikační / odborné práce

- DVOŘÁK, Ondřej. *Mezinárodní obchod se zbraněmi de lege lata a de lege ferenda*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Právnická fakulta.
- MATOCHA, Jakub. *Zbrojní embargo jako nástroj mezinárodního práva*. Praha, 2012. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.
- MAZÚCH, Tomáš. *Mezinárodní obchod s vojenským materiálem z pohledu českého práva*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.
- NOVÁKOVÁ, Barbora. *Odzbrojení v oblasti konvenčních zbraní se zaměřením na Smlouvu o obchodu se zbraněmi*. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.
- SÁŇKA, David. *Zbrojní průmysl v ČR - historie a perspektivy*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů.

- SVOBODA, Vojtěch. *Právo mezinárodního obchodu se zbraněmi: Česká republika a Evropská Unie*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.
- ŠMÍD, Radek. *Zákaz a omezení některých druhů konvenčních zbraní v ozbrojených konfliktech*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

9. Rozhovory

- Rozhovor s PhDr. Petrem Gilkou, představitelem Licenční správy MPO ČR

Abstrakt

Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu

Celosvětový obchod s vojenským materiálem je důležitou, avšak často podceňovanou, oblastí akademického zájmu. Takový přístup není správný, neboť se ve skutečnosti jedná o rozsáhlý celosvětový průmysl, ve kterém české společnosti také hrají významnou roli. Na základě novinových zpráv a vyjádření zbrojních podnikatelů je nepochybné, že zde již dlouhou dobu existují nevyřešené problémy zatěžující zbrojní podnikatele způsobené zejména nevhodným právním prostředím.

Tato práce poskytuje analýzu právního rámce s ohledem na přeshraniční pohyb vojenského materiálu pokrývající zejména evropskou a českou právní úpravu, přičemž se hlavně zaměřuje na její potenciální limity pro zbrojní podnikatele. Na globální úrovni je identifikována a popsána zejména Smlouva o obchodu se zbraněmi, jakož i jiné relevantní mezinárodní úmluvy regulující mezinárodní obchod s vojenským materiálem. Pozornost je dále věnována jednak omezení obchodu s vojenským materiálem vyvstávající z embarg nebo omezujících opatření, která jsou ukládána OSN či EU, a jednak limitům vyplývajícím z tuzemské a evropské legislativy, popř. z její rozdílné interpretace. Z hlediska právní úpravy tato práce striktně rozlišuje, zda se jedná o pohyb vně či v rámci EU, přičemž jednotlivé normy jsou patřičně reflektovány. V další části práce je popsán a zhodnocen proces získání povolení a licence pro obchod s vojenským materiálem včetně všech případných rizik.

S ohledem na výše uvedené je hlavním cílem práce odhalit a analyzovat současné administrativní a právní limity vyvstávající zejména během vývozu či transitu vojenského materiálu. Vzhledem k poskytnutým datům založených většinou na rozhovorech s předními českými zbrojními podnikateli je možné identifikovat jednotlivá úskalí při každodenním obchodování. Tyto nedostatky jsou následně v poslední kapitole shrnuty, roztřízeny a ve většině případů je také nabídnuto řešení.

Klíčová slova

Vojenský materiál, obchod se zbraněmi, embargo, restriktivní opatření, povolení, licence

Abstract

Legal limits of the cross-border movement of military materials

The global trade with military materials is an important, however often under-researched, area of academic enquiry. Such attitude is not correct, because in fact it is a massive global industry in which also Czech companies play a significant role. Given the newspaper headlines and statements of arms dealer, it is obvious there have long been unsolved problems burdening arms dealers caused especially by an inappropriate legal framework.

This theses aims to provide an analysis of legal framework in respect to cross-border movement of military materials covering especially European and Czech legislation focusing on its potential limits arising and important for arms dealers. On a global international level the Arms Trade Treaty and other relevant treaties regulating international trade with military materials are identified and described. Attention is also paid to limitations of arms trade such as embargoes or restrictive measures imposed by the UN and the EU respectively as well as to limitations resulting from domestic and European legislation or from its different interpretation. In view of different legal framework this thesis strictly distinguishes whether a movement is realized, while particular law is adequately reflected. There is further described and assessed a process of obtaining permit and license for the military materials export including all its possible risks.

Based on above mentioned the main goal of this thesis resides in discovering and analyzing current administrative and legal limitations occurring especially during export or transit of military materials. Due to data based on interviews with top Czech arms dealers a clear picture of day to day business problems can be made. These problems are finally in the last chapter summarized, categorized and mostly a solution or recommendation is offered.

Key words

Military materials, arms trade, embargo, restrictive measures, permit, license